

Kerstboek
Het licht schijnt overal

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Kerstboek

Het licht schijnt overal

*Boek voor Kerstmis en de dagen daarna
onder redactie van Jac. J. Sinnema en met bijdragen van*

Henk van Halm
N. Luijdjens-Honnef
C. la Porte-Korteweg
C. E. Pothast-Gimberg
Coba Sneeuw
Sjoerd Vreijnsman

Omslag en illustraties
Bab Siljée

ISBN 90 216 0025 0

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam-mcmlxxi

Hier is dan het nieuwe kerstboek. Heb je het al doorgebladerd? Dan heb je ook gemerkt dat er weer van alles in staat: fijne verhalen, leuke dingen om zelf te maken, wedstrijden (met prachtige prijzen).

Je kunt lezen dat andere mensen vaak onder héél andere omstandigheden Kerstmis moeten vieren. Er staat in hoe je met vriendjes, broers en zusjes een kerstspel kunt opvoeren, maar ook wat er in de natuur te beleven valt. En dat is dan nog maar een kleine greep uit de inhoud, dus je hoeft je met dit boek in de kerstvakantie niet te vervelen. Wat je vooral zult merken is hoeveel voldoening het geeft sámen een feest voor te bereiden. Je moet er met elkaar moeite voor doen om er 'iets van te maken' en dat is juist zo fijn. We wensen je met je ouders, broers, zusjes en vrienden fijne kerstdagen toe.

- Ga weg, ga maar weg . . . *Coba Sneeuw*, 3
Kerstriptiek, 11
Diorama, 12
Kerstkranen aan de voordeur, 13
„Dag”, zei Freddie N. *Luijdjens-Honnef*, 14
Mobile voor kleuters, 20
Mobile voor kinderen van zes tot tien jaar, 21
„Kom mee, Tommaso” N. *Luijdjens-Honnef*, 22
Kerstcarillon, 32
Het fantastisch sterrenspel *Sjoerd Vreijnsman*, 32
De Wijzen uit het Morgenland, 36
Een snoer van denneappels C. E. *Pothast-Gimberg*, 42
Kerstverhaal-wedstrijd, 46
Buiten in de winter *Henk van Halm*, 48
Fifty-fifty, 51
Amnesty International, 52
Oudejaarsgebruiken in vroeger dagen, 54
Oudejaarsavondhapjes, 56
Skill-drive, 57
Oudejaarsavondverhaal C. *la Porte-Korteweg*, 58

Viering van kerstavond

Coba Sneeuw

Ga weg, ga maar weg. . . .

Met bevende handen maakt moeder de brief open. Ze heeft het handschrift herkend en de postzegel gezien. Dan rent ze met de brief naar haar broer Adnan in het huis naast hen. „Adnan, Adnan, kom gauw, een brief van Achmed!”

Even later zitten ze samen in een schaduwplekje op de stoep voor het huis.

Ismed, Rachid en Samira hebben hun moeder ook gehoord.

„Is er een brief van papa?” roepen ze.

Ze gaan op hun knieën vlak voor oom Adnan zitten en luisteren naar de eentonige stem waarmee hij woord voor woord de brief spelt. Dan opeens springen ze op:

„We gaan naar papa toe! We gaan naar papa toe!”

Ze dansen in de rondte en Ismed maakt van plezier een handstandje.

Maar moeder beweegt zich niet. Ze luistert . . .

Ze luistert, maar de woorden dringen nog maar nauwelijks tot haar door.

Naar Nederland . . .

Vader vertelt hoe het in zijn geval beter is dat zij naar Nederland komen. Hij heeft zich nu opgewerkt en wat hij daar doet zal hij nooit in Turkije kunnen doen. Nooit zal hij daar voor zichzelf kunnen beginnen zoals anderen.

. . . „Ik ben al in bespreking over een huis en ik zal . . .” leest oom Adnan verder.

Mama heeft de handen in haar schoot gelegd.

„Adnan, wat moet ik doen! Zover weg van jullie vandaan. Ik kan jullie niet missen, ik . . .”

Maar mama wéét het wel. In Turkije is dat geen vraag. Iedere vrouw doet wat haar man zegt en nu vader weg is moet ze luisteren naar haar broer Adnan. En zal hij iets anders zeggen dan Achmed, haar man?

„Je moet gaan,” zegt Adnan alleen.

De kinderen staan nog steeds te dansen van plezier.

„Naar Nederland, naar papa en als we daar zijn worden we rijk!” roept Ismed.

In de weken die volgen is het of ze in een droom leven. Zoals vader alles voor moeder regelde, zo regelt nu oom Adnan alles en moeder schikt zich in wat er gebeurt. Zo is het altijd geweest. Ach, moeder is ook wel blij. De vier jaar dat vader nu weg is, zijn haar zwaar gevallen. 't Leek allemaal zo mooi toen hij wegging. Ze was moedig geweest en met wat meer geld zou ze hier een beter leven hebben. Eénmaal was hij twee maanden met vakantie thuis geweest. O wat een heerlijke tijd was dat geweest. Maar het afscheid daarna was nog harder dan de eerste keer. En is het leven beter geworden met het geld dat vader haar toestuurt . . .?

En nu! Nu zullen ze weer bij elkaar zijn. Is dat niet het belangrijkste? Maar het afscheid van de familie, die ze wel nooit meer zal zien, daaraan moet ze niet denken! En aan dat vreemde land met al die vreemde mensen en gewoonten!

Maar ja, troost ze zichzelf dan weer, als Achmed er maar bij is, dan zal het allemaal wel veel gemakkelijker zijn, dan zullen ze weer gelukkig worden.

Met Ismed, de oudste jongen van elf jaar, is het heel anders en met zijn zusjes Rachid, die acht en Samira die zeven jaar is, ook. Zij doen niets anders dan opscheppen. Tegen iedereen die het maar horen wil, vertellen ze dat ze naar Nederland gaan en dat ze daar in een mooi huis zullen wonen en rijk zullen zijn. Vader heeft al voor alles gezorgd! En met diep ontzag en ook met grote afgunst luisteren de kinderen naar de verhalen die maar steeds mooier en fantastischer worden.

Eindelijk zijn alle formaliteiten vervuld, het kleine beetje huisraad is naar de familie gegaan en wat ze mee moeten nemen is ingepakt.

De grote eindeloos lange reis wordt begonnen.

O ja, eerst is alles mooi. Ismed en zijn zusjes zitten met hun neuzen op het coupé-raam gedrukt. Maar dat verveelt . . . Na een paar uur worden ze moe en hangerig. 's Nachts slapen ze slecht.

Maar eindelijk, eindelijk passeren ze toch de laatste grens: Nederland!

Nu heel Nederland nog door naar Utrecht.

Maar dat valt mee! Wat een klein landje. In een goed uur zijn ze al in Utrecht.

En dan opeens zijn ze helemaal niet moe meer, dan zijn ze de lange reis vergeten.

Hier zal hun vader staan! Hij wacht op hen!

En ja hoor, als ze uitstappen en even met hun bagage op het perron staan, komt opeens vader tussen al die mensen naar hen toegehold!

„Papa, papa!”

Nu is het net of alles niet zo vreemd meer is. Vader kent dit land immers. Hij weet de weg en hij kent die vreemde taal ook al heel goed.

Nu moeten ze nog in een andere trein.

In stomme verbazing luistert Ismed hoe zijn vader praat met een stationsbeambte. Zomaar in het Nederlands. Gek klinkt dat!

De man wijst naar een ander perron, daar staat de trein naar Amsterdam.

Nu zijn ze weer vol aandacht voor wat ze onderweg zien. Wat vreemd ziet het er hier allemaal uit. Wat een weilanden en koeien! En kijk eens wat een hoge huizen!

„Komen wij ook in zo'n huis te wonen?” vraagt Ismed.

„Welnee jongen,” zegt vader, „wij wonen midden in Amsterdam.

„Later, later misschien, krijgen wij zo'n mooi huis. Papa zal hard werken en doe jij ook maar je best. Wat ben je anders weer gegroeid. Je wordt al een grote zoon van mij!”

In Amsterdam gaan ze met de tram, een klein eindje maar.

„Nu zijn we midden in de stad. Hier zijn de grachten.”

Vader vertelt wat ze allemaal onderweg zien.

„O pap, wonen wij op zo'n gracht?”

„Bijna,” zegt papa, „kom maar mee.”

Maar dan loopt vader een smal steegje in, en gaat hij een ijzeren trap op. „Hier is het,” zegt hij. Hij doet de deur open en ze komen in een heel klein gangetje. Meteen hollen de kinderen al vooruit. Maar dan zijn ze opeens niet zo uitbundig meer. Aan de ene kant van het gangetje is een kleine woonkamer en aan de andere kant twee heel kleine slaapkamertjes. En dan nog een piepklein keukentje.

Mama kijkt ook eens rond. Ze is niet veel gewend, maar dit . . . Ze had het zich toch wel heel anders voorgesteld. Nee, geen rijkdom zoals de kinderen dachten, maar toch . . .

Wat is het hier donker, geen zon en zo vochtig en koud.

„Kun je hier buiten spelen?” vraagt Ismed zachtjes.

Overal waar ze kijken zijn hoge grauwe, stenen muren. 't Is alles zo donker en de lucht is ook al zo grijs.

Vader voelt wat ze denken. „Wacht maar,” zegt hij, „het is nu maart, maar het wordt zomer. Dan schijnt hier ook de zon en dan wordt het veel warmer. En ik heb toch al gezegd, ik zal mijn best doen, om een beter huis te krijgen. Maar huizen zijn hier bijna niet en . . . voor ons is het helemaal moeilijk . . .”

„Voor ons . . . ? Wat bedoelt u?” vraagt Ismed.

„Voor buitenlanders.”

„En u komt hier de mensen toch helpen met het werk?” vraagt Ismed met grote verbaasde ogen. „Ze moesten u een extra mooi huis geven!”

„Och jongen, dat begrijp jij nog niet.”

Ze wonen nu al een paar maanden in Amsterdam. Papa heeft gezorgd voor lekkere warme broeken en dikke truien.

Het weer is beter geworden en ze hebben zelfs al een paar warme weken gehad.

Maar alles is zo vreemd.

Mama is erg stil. Ze durft nog steeds niet goed alleen naar een winkel. Ze kent de groenten niet. Ze weet niet hoe ze die klaar moet maken. Soms brengt vader een paar Turkse vrienden mee. Die vertellen haar dan hoe het moet. O ja, dan is alles heel anders, dan hebben ze plezier onder elkaar. Dat zijn fijne avonden.

Maar als vader aan het werk is . . .

En de burens kijken niet naar hen om. Het lijkt wel of ze niet willen kijken. Wat was dat in hun eigen dorp anders. Daar was Adnan en de hele familie en alle vrienden. Iedereen hielp elkaar.

Maar hier zijn ze vreemden en blijven ze vreemden. Niemand die maar enige moeite doet hen met iets te helpen. Ismed begrijpt er nog steeds niets van. Vader is hier om werk te doen, waarvoor ze niemand anders kunnen krijgen. Vader is helemaal uit Turkije gekomen om te helpen. Maar wie helpt hen? Wie helpt moeder nu eens een beetje?

Als Ismed zo'n boze bui heeft sust vader het. „Vergeet niet, jongen, dat ik hier ook veel meer verdien,” zegt hij.

„Maar ondertussen, als ze u niet hadden, dan hadden ze aan dat geld ook niets!”

En de donkere ogen van Ismed worden dan gitzwart.

Alleen Rachid en Samira maken het best. Zij hebben op de gracht een paar vriendinnetjes gevonden en ze kunnen elkaar heel goed verstaan.

Ook Ismed doet wel zijn best om Nederlands te leren, maar hij blijft alleen. En hij wordt maar steeds stiller, want papa is naar de school geweest en heeft hen laten inschrijven.

Rachid en Samira willen wel. Hun vriendinnetjes zijn op dezelfde school.

Maar Ismed . . . Ismed moet er niet aan denken!

Soms zit hij op de ijzeren trap in de steeg en denkt aan Turkije. Was hij daar nog maar. Daar wonen zijn vrienden. Zij maken plezier. Daar was het fijn. Arm? Och, wat is arm? Is hij hier rijk? Hij heeft een mooie broek zoals hij nog nooit heeft gehad en een prachtige trui. Hij heeft zelfs op zijn verjaardag een fiets gekregen, maar wat betekent dat als je alleen bent . . .

En nu naar die school! Ismed zucht diep.

De grote morgen is aangebroken. Vader heeft een paar uurtjes vrij gevraagd om hen weg te brengen. Rachid en Samira lopen samen met Joke en Corrie. Ismed houdt stijf de hand van zijn vader vast. Het lijkt wel of hij de jongste is, in plaats van de oudste.

De meester ontvangt hen vriendelijk. Even krijgt Ismed wat vertrouwen. De meester praat langzaam en hij kan hem goed verstaan. „Kom maar vooraan zitten en als je iets niet verstaat of niet begrijpt, dan waarschuw je maar meteen.”

„Joop, kom jij eens hier,” zegt de meester tegen één van de jongens, „jij zit daar toch alleen. Houd jij Ismed maar gezelschap en help hem maar een handje.”

Nee, die eerste dag valt best mee.

's Middags mag hij van Turkije vertellen. Ismed doet zijn best om zo goed mogelijk Nederlands te spreken. De jongens lachen helemaal niet om hem, nee, ze luisteren vol aandacht.

En tenslotte mogen de kinderen nog vragen stellen. O, nu moet hij goed opletten dat hij ze allemaal verstaat.

Hij zucht van inspanning, maar het gaat geweldig!

Op een enkel woord na kan hij alles verstaan en hij weet overal antwoord op.

Van de meester krijgt hij een pluim en van de kinderen een daverend applaus.

Enthousiast vertelt hij 's avonds alles aan z'n vader.

„Zie je nu wel, m'n jongen, dat het allemaal meevalt. Natuurlijk moet je wennen. Dat moest ik ook. En ik moest wennen zonder jullie.”

„Nou papa, dat was vast wel erg, hé?”

Vader knikt en zegt: „Maar nu zijn we weer bij elkaar en ik zal hard werken om het voor jullie zo goed mogelijk te maken.”

Maar na een paar dagen zakt de belangstelling voor Ismed weer af. De jongens zijn al aan het nieuwtje gewend en och, hij kan toch niet zo lekker meepraten, je moet altijd zo langzaam en zo duidelijk spreken . . .

En ieder heeft allang zijn eigen vrienden. Nee, ze laten Ismed links liggen. Ismed voelt zich weer alleen. Meteen uit school gaat hij naar huis en blijft dan binnen bij moeder. Moeder kan ook niet wennen. 't Is alles zo vreemd. De dagen worden weer kouder en donkerder. Ze tobt nog steeds met het eten. Het wasgoed kan ze niet eens lekker in de zon op de stenen drogen, zoals in Turkije. Het moet zomaar binnen hangen. En het wordt zo koud en zo vochtig in huis. Ze krijgt last van haar rug. Papa heeft een mooie elektrische kachel gekocht, want verdere stookgelegenheid is er niet. Hij maakt zich nu toch ook wel zorgen om de winter die voor de deur staat. Hoe krijgen ze het hier echt warm! En wat heeft hij al niet gedaan om een ander huis te krijgen. Natuurlijk, het is voor iedereen hier in Nederland moeilijk om een woning te krijgen, maar buitenlanders schijnen helemaal geen kans te hebben.

„U hebt toch een huis . . .” is steeds weer het antwoord.

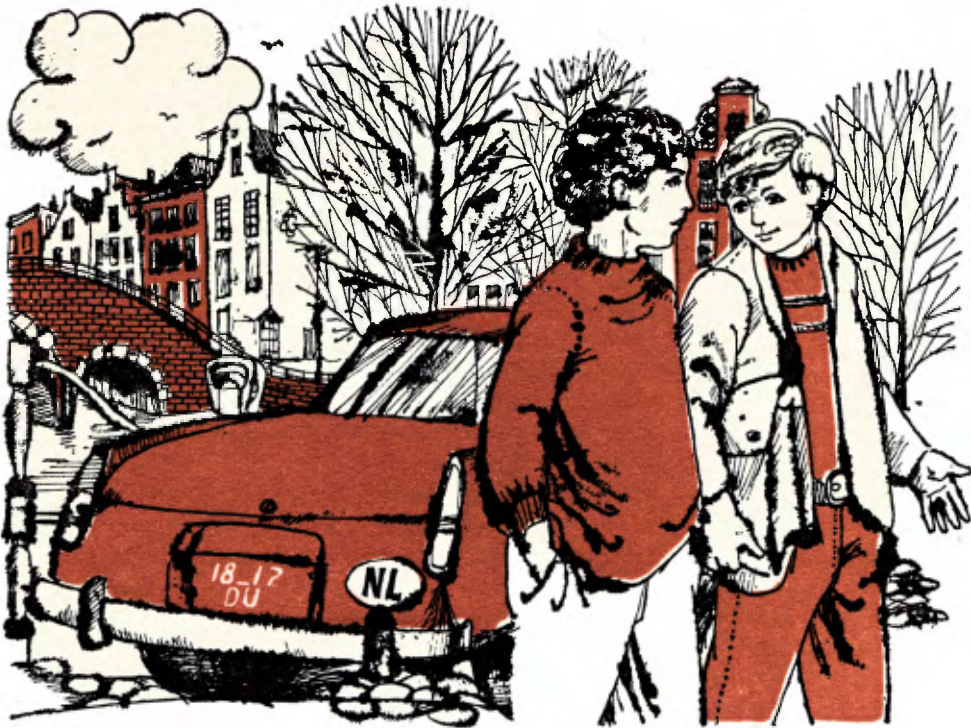
Alleen Joop bemoeit zich wat meer met Ismed. Niet dat ze dikke vrienden zijn geworden, maar hij helpt hem op school zoveel hij kan. Op een dag is Ismed erg stil. Het wil helemaal niet met Nederlands. Hij leert het nooit!

Joop merkt het. Hij stoot Ismed aan en fluistert: „Ga je straks met me mee naar huis? Dan zullen we samen die les maken.”

De donkere ogen van Ismed lichten wat op. „Ja, mag dat?”

Ismed wipt na schooltijd even thuis aan om het te zeggen, en dan loopt hij met Joop mee. Joop woont vlakbij op de gracht.

Als de deur is opengegaan gaan ze een trap op en op de eerste verdieping woont Joop. Hé, heerlijk, de warmte komt je op de trap al tegemoet.

„We hebben de vorige maand centrale verwarming gekregen,” vertelt Joop. „Dat is fijn joh, moet je kijken.”

Meteen duwt hij Ismed in een kleine kamer die op de gracht uitkijkt. „Eerst was het hier altijd zo koud. Ik kon hier nooit mijn huiswerk maken. Maar nu wel.”

Er staat een tafel en een stoel bij het raam.

„En kijk eens, die heb ik van mijn oom gekregen. Goed joh!”

Joop laat een oude pick-up zien. „Weet je, binnen mocht ik maar één of twee plaatjes draaien, dan had mijn vader er genoeg van. Maar nu kan ik net zo lang draaien als ik maar wil. Kijk, die platen heb ik. Maar ik spaar hard voor méér, hoor!”

Ismed kijkt zijn ogen uit. Wat een fijne kamer en wat lekker warm! Heerlijk! En die pick-up. „Draai eens een plaatje,” vraagt hij zacht.

Op dat moment gaat de deur open en komt de moeder van Joop binnen.

„Zo, ik dacht al . . . , ik hoorde stemmen.”

„O ja, dag mam, dit is Ismed, weet u wel, we zijn meteen hier gaan kijken.”

„Ja, mooi is dat, jij brengt een gast mee en je stelt hem niet eens voor. Zo, ben jij Ismed,” zegt Joops moeder hartelijk, „ja, ik heb al over je gehoord, hoor. Kun je al wat wennen?”

Ismed haalt verlegen zijn schouders op.

„Nou,” zegt Joop, „hij kan al heel goed Nederlands praten. Maar de Nederlandse les, die is wat moeilijk en daarom gaan we het samen doen.”

„Dat lijkt me een goed idee,” zegt Joops moeder, „dan breng ik jullie zo een kopje thee.”

's Avonds zit Joop bij de televisie. Ze kijken naar het journaal.

Ze laten beelden zien van de oorlog in Vietnam.

„Bah, wat een rotoorlog!” roept Joop opeens uit de grond van zijn hart. „Ik ben blij dat ik daar niet woon, zeg! En ze houden ook nooit eens op. Ik zou wel eens willen weten wanneer daar vrede komt! O zeg, papa . . .”

„Even wachten jongen, straks na het journaal.” Ze kijken verder.

„Wat wilde je zeggen, Joop?” vraagt vader als het journaal voorbij is.

„Zeg papa, wist u dat er ook een ander woord is voor 'vrede'? 't Is een Hebreeuws woord, uit de joodse taal. De meester heeft ervan verteld. Het was . . . eh . . . even denken . . . shalom. Kent u dat woord?”

„Ja, dat ken ik wel,” zegt vader. „Maar had het te maken met die oorlog, want toen je dat zag kwam je er opeens op.”

„Nou ja, het betekent vrede en vrede is toch: géén oorlog. Tenminste . . . de meester heeft er nog meer bij verteld. Het betekent niet helemaal alleen: geen oorlog, het is meer algemeen, geloof ik.”

„Ja, nu kom je er dichterbij,” zegt vader. „Als wij het woord 'vrede' horen dan denken wij alleen aan: géén oorlog. Na een oorlog wordt er vrede gesloten. Maar shalom is inderdaad méér. Het betekent, ja, hoe zal ik het zeggen, dat álles goed is. Dat mensen goed kunnen leven en wonen. Helemaal in harmonie met elkaar en met alles wat om hen heen is. Dat ieder mens goed leeft en goed woont, ja, dat het allemaal echt goed is.”

„Ja, zo heeft de meester het ook gezegd. Maar met kerstfeest zingen we ook van vrede op aarde. Wat is dat dan? Ik dacht dat het alleen maar betekende: geen oorlog op aarde.”

„Nee,” zegt vader, „dan wordt nu juist dit woord shalom bedoeld, dat Joodse, Hebreeuwse woord 'vrede': shalom.

Het betekent dat we zingen van de wens, van de droom, dat deze vrede op aarde zal zijn, zoals ik het net bedoelde.

En als we het werkelijk zó zingen dan klinkt het helemaal niet zo lief zoals wij het vaak bij zacht kaarslicht zingen. Want als we dat echt waar zouden maken, dan zal er heel wat moeten gebeuren op deze wereld.”

„Dan moeten ze eerst maar eens in Vietnam ophouden,” zegt Joop.

„Dat denk je. Natuurlijk hoort dat er ook bij. Maar Vietnam is ver weg. Laten we wat dichterbij huis blijven. Leven wij hier altijd in deze shalom?”

Het is heel gemakkelijk om te oordelen over wat er ver van ons vandaan gebeurt, maar om in eigen omgeving 'shalom' te maken, dat is moeilijker, en zeker ook niet minder belangrijk.”

Joop pakt de radiogids en bladert er wat in. Ondertussen denkt hij nog even na over wat vader zei. Dan opeens ziet hij een leuk programma dat die avond gegeven wordt.

„Hé, mag ik?” vraagt hij.

„Geen denken aan, het is laat genoeg geworden,” zegt moeder.

Een paar dagen is Ismed al niet op school. Maar niemand mist hem, behalve Joop. Hij hoeft Ismed nu niet te helpen en dat is toch wel vreemd. Ismed ging de laatste tijd veel meer met Joop mee. Maar och, hij houdt nu veel meer tijd over om een plaatje te draaien. Als Ismed weer beter is, zal hij heel wat moeten inhalen en zullen ze weer hard genoeg moeten werken.

Een week gaat voorbij, twee weken . . .

Dan komt de meester met een bericht over Ismed.

Hij kijkt ernstig als hij vertelt dat hij bij Ismed is geweest. Hij is erg ziek, hij heeft griep en hoge koorts.

„Maar wat ik het ergste vind,” zegt meester, „is dat zijn moeder vertelde dat hij, als hij zo’n koorts heeft, steeds praat over Turkije, over zijn vrienden daar. Dan schreeuwt hij het soms uit. Die jongen moet erge heimwee hebben. En dat is erg, dat is heel erg. Ik zou willen vragen of jullie hem eens willen opzoeken.”

Joop kan die morgen zijn aandacht niet bij zijn werk houden. Steeds ziet hij Ismed voor zich. Heimwee, zei de meester. Hij heeft ook wel eens heimwee gehad toen hij klein was. Maar dat kwam omdat hij uit logeren was zonder zijn vader en zijn moeder. Maar Ismed is toch bij zijn vader en zijn moeder?

Zou je dan zo erg naar je eigen land kunnen verlangen?

Hoe komt dat dan? Hij heeft altijd gehoord dat de mensen in Turkije arm zijn. Ze hebben het hier toch veel beter? Hier verdient Ismeds vader toch véél meer? Het laat Joop niet los en om twaalf uur vraagt hij meteen aan de meester:

„Zal ik vanmiddag na schooltijd even naar Ismed gaan?”

Wat aarzelend en verlegen gaat Joop na schooltijd de steeg in, en de gammele ijzeren trap op. Dat moet de deur zijn.

Hij drukt op de bel en een vrouw met lang, zwart haar doet open. Ze heeft net zulke donkere ogen als Ismed en ze kijkt hem wat treurig aan.

„Ik ben Joop, ik kwam even naar Ismed kijken.”

„Kom maar binnen,” zegt de vrouw heel gebrekkig.

Joop komt in het donkere gangetje.

„Hier is Ismed.”

Ze doet een deur open, maar Joop kan nauwelijks binnen komen.

Aan de ene kant staat een groot bed en aan de andere kant het bed waar Ismed ligt.

Joop schrikt. Wat is Ismed mager geworden!

„Dag Ismed,” zegt hij alleen.

Ismed kijkt hem met zijn donkere ogen aan. Dan opeens draait de jongen zich met een schok om en roept: „Ik wil niet meer naar school, nooit meer! Ga weg! Ga maar weg. Ik kom toch niet meer op school!”

Dan volgen nog een paar vreemde woorden die Joop niet verstaat en hij ziet alleen nog maar hoe het lichaam van Ismed schokt van het huilen.

Zijn moeder staat in de deuropening.

„Kom maar, hij is ziek.”

Ze veegt met haar schort langs haar ogen.

„Kom maar. Arme jongen is het. Wil terug. Kom maar in de kamer. Wil jij thee en koek? Jij bent Joop? Jij bent een goede jongen. Jij helpt Ismed. Je moet maar niet boos op hem zijn. Hij is ziek.”

Joop loopt achter de moeder van Ismed aan naar het kamertje aan de andere kant van de gang. Het is hier wel wat warmer, maar het ruikt vreemd. Dat komt zeker door het wasgoed dat hangt te drogen.

Verlegen kijkt Joop om zich heen. Dan geeft de moeder van Ismed hem een stoel en zegt: „Ga zitten. Goed dat je gekomen bent. Maar Ismed is ziek. Hij huilt veel. Hij is een lieve jongen.”

Ze schenkt thee in en presenteert een koekje.

Joop probeert nog wat te vragen, maar het lijkt wel of alle woorden in zijn keel blijven steken.

Opgelucht staat hij na een poosje weer in de steeg.

Opgelucht . . . o ja, omdat hij niet meer hoeft te praten, maar verder is hij helemaal in de war.

Dat dit kán, dat dit bestaat, zó dicht bij hen.

Als hij thuis komt, zegt hij alleen: „O, ik ben even bij Ismed geweest.”

Dan gaat hij meteen naar zijn eigen kamer en valt neer op de rand van zijn bed.

Hij ziet de jongen in zijn bed, in het kleine koude kamertje, schokkend van verdriet, ziek en alleen . . .

En dan ziet hij die moeder weer in dat andere kamertje.

Wat is dat vreselijk. Wat moet hij doen! Hij heeft niets gedaan. Nog nooit is hij bij Ismed geweest. De jongen zat naast hem op school, maar verder, wat wist hij verder van hem? Heeft hij zich ooit verder met hem bemoeid dan de lessen van school?

O wat is dit erg! Wat is dit gemeen, wat is dit oneerlijk! Zó te wonen, zó te leven! Is het een wonder dat Ismed heimwee heeft?

Gek, op dat moment ziet hij opeens die oorlogsbeelden weer voor zich en hij krijgt hetzelfde gevoel dat hij die avond ook had.

Dat dit bestaat! Dat mensen zó met elkaar kunnen omgaan.

Toen heeft hij gezegd: Daar mochten ze wel eens mee ophouden.

Maar is wat hier gebeurt iets anders?

Mensen in de oorlog kunnen niet leven. Maar kunnen deze mensen wel leven?

Wie kijkt er naar hen om? Waarom moeten ze daar zó wonen?

Ook denkt hij weer aan dat vreemde woord shalom en aan wat vader daarvan zei. Al die gedachten woelen door zijn hoofd.

Vrede! Leven de mensen in vrede? Opeens begrijpt hij het beter dan ooit.

Shalom - vrede.

„Nee dat is niet zo lief en gemakkelijk als we het wel bij kaarslicht zingen,” zei vader, „als we dat waar willen maken . . .”

Joop schrikt op als moeder hem roept om te komen eten.

Die avond vertelt hij alles aan zijn vader. Ze praten lang samen. Vader begrijpt dat hij zo in de war is en hij geeft toe dat hij het zelf ook is.

Vader belooft dat hij er ook eens heen zal gaan en zal kijken wat hij kan doen.

„Maar bedenk eens dat dit maar één gezin is. Hoeveel mensen uit verschillende landen werken hier niet. Hoeveel zullen er niet net zo aan toe zijn? En wat doen wij?”

Het is een paar weken later. Ismed is weer op school. Het gaat allemaal beter. Maar wat fijner is, ze zijn met elkaar, met de hele klas hard aan het werk. Iedere week mogen ze extra tijd besteden om plannen te maken. Ja, soms blijven ze met elkaar wel een uur langer op school.

Ze willen proberen iets te doen voor de buitenlanders die hier werken.

Ze hebben gratis een zaal gekregen waar de ouders van hun klas eenmaal in de week deze buitenlanders kunnen ontvangen.

Ismed en zijn vader verzamelen adressen. En de vader van Ismed is ook al eens op school geweest om met de meester en de klas te bespreken wat er het beste gedaan kan worden, waaraan deze mensen het meeste behoefte hebben.

Denk maar eens aan Ismeds moeder die zo'n moeite heeft met koken. En aan anderen die moeite hebben met de taal, en er zijn zoveel dingen die in ons land zo moeilijk zijn.

De kinderen beginnen wel steeds beter te begrijpen, dat er veel meer grote mensen aan te pas moeten komen.

Maar dan komen ze weer met een plan of zij dan niet iets kunnen doen voor de kinderen.

En zo zijn ze steeds bezig.

O ja, soms gaat het fijn en lukt het prachtig wat ze willen. Andere keren hebben ze tegenslag en lukt het helemaal niet.

Het gebeurt ook wel dat ze deze mensen uit zo'n heel andere wereld helemaal niet begrijpen.

Dan lijkt het of er een kloof is, zó diep, dat alles wat ze doen op niets zal uitlopen.

Op een dag, ná zo'n tegenslag zegt Joop tegen zijn vader: „Geloof u nou dat er echt iets van komt, dat we samen ooit iets kunnen bereiken?“

„Ja jongen,“ zegt vader, „dat is nu de droom die we dromen en die we zullen blijven dromen. Dát is geloven in de shalom op deze aarde: géén zekerheid hebben, maar tóch geloven dat de droom van de shalom vervuld zal worden. Tegen elkaar zeggen: en toch zal het gebeuren en er dan hard voor blijven werken. Dan zal het ook gebeuren, dat geloof ik zeker.“

Kersttriptiek

Kerstfeest is een fijn feest. Je ouders lezen kerstverhalen voor en met zijn allen zingen jullie kerstliederen. Maar even fijn is het op de dag voor Kerstmis het huis te versieren. Je kunt daar zelf aan meehelpen. Een versiering die je zelf kunt maken, is deze kersttriptiek.

De figuren in mooie tinten kleuren (b.v. met waskrijt) of verven en het geheel daarna langs de stippellijntjes in model vouwen (zie tekening).

Ook kan deze triptiek aan de achterzijde met wat sla-olie worden ingewreven, waardoor het doorzichtig wordt.

Achter het schermpje een kaars of waxinelichtje zetten.

Diorama

En nu het andere kersttafereel dat je in elkaar moet plakken. Met een geleerd woord heet dat een diorama.

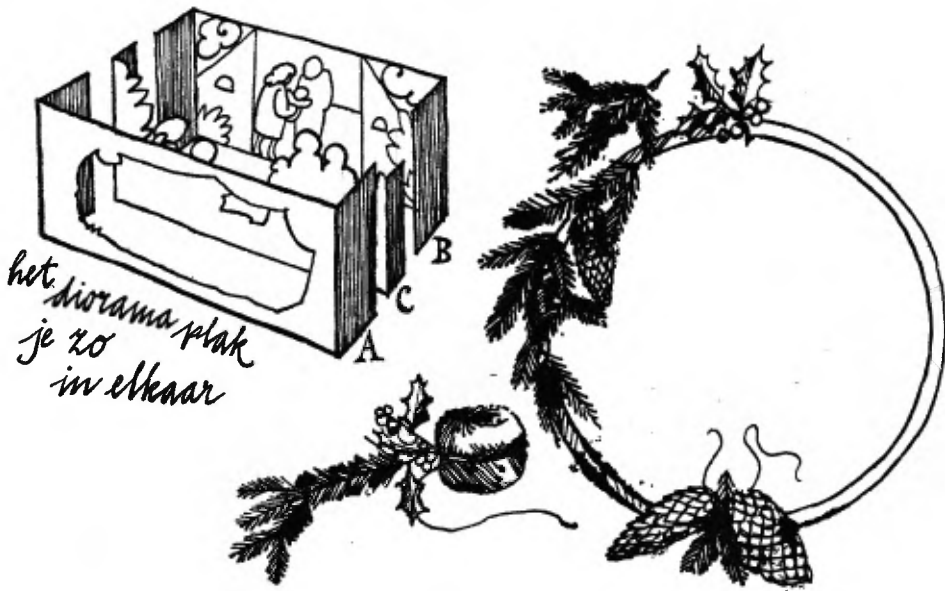
De delen A, B en C eerst kleuren, daarna uitknippen of uitprikken. Uit deel A (voorkant) ook het middengedeelte op de dikke lijn uitprikken.

De plakranden van deel C (middengedeelte) naar achteren vouwen, de plakranden van deel B (achterkant) naar voren. Deel C met de plakranden aan de binnenkant tegen de plakranden van deel B plakken.

Daarna de plakranden van deel A naar achteren omvouden en aan de buitenkant tegen de plakranden van deel B plakken (zie voorbeeld-model).

Kerstkrans aan de voordeur

Vind je zo'n leuke kerstkrans aan of naast de voordeur van het huis ook zo mooi? Ja, en wil je er een maken? Dat kan.

Wanneer je de krans aan een deur hangt die zich in een portiek of onder een luifel bevindt, kun je volstaan met een rand van ± 3 cm die je uit een taartekarton knipt. Zo niet, dan moet je een hoepeltje opzoeken van bijvoorbeeld een haring- of botertonnetje, en ook kun je er een buigen van stevig ijzerdraad.

Je begint takjes te knippen van sparregroen, liefst Douglas-groen, want dat valt niet zo snel uit.

Vraag maar aan de bloemist een klosje bloemendraad of koop een bolletje dun touw. Knoop dit goed vast aan de hoepel en ga nu aan één zijde de sparretakjes dakpans-gewijs over elkaar met draad of touw om de hoepel heen vastmaken. Doe er af en toe een takje hulst (weinig blad), een paar takjes eucalyptus en een sparappel tussen. Om de onderste schubben van de sparappel steek je een bloemendraadje, draait die een klein eindje om elkaar en de uiterste twee punten van het draad steek je nu tussen het groen.

Aan de top komt een toefje hulst of iets dergelijks en ook een rood satijnen lint. Nu nog een ijzerdraad om de hoepel, om de krans op te hangen.

Hebben jullie een gladde deur, dan kun je de krans ophangen door een spijkertje in de bovenkant van de deur of bovenlicht te slaan.

Woon je beneden, haal de krans dan 's nachts binnen. Sprengel er wat water over en zet hem koel weg tot de volgende morgen.

Als je dit wel een leuke versiering vindt, maar het toch een beetje te moeilijk voor je is, vraag dan iemand je te helpen. Want zo'n leuke deurkrans is het maken zeker waard.

Veel plezier en succes.

Viering van de kerstdagen

N. Luijdjens-Honnef

„Dag”, zei Freddie

„Waar woon jij?”

„In de Veldstraat, nummer drie.”

„Ik woon hier in de Torenstraat nummer tien, daar in dat huis met het lantarentje bij de voordeur. Zal ik je vanmiddag komen halen?”

„Ja goed, om half twee?”

Els loopt hard naar huis en het andere meisje neemt de volgende hoek links, naar de Veldstraat.

Even later staat Els hijgend bij haar moeder in de keuken.

„Mam, er is een nieuw meisje gekomen en ze wordt mijn vriendin!”

„Leuk zeg, woont ze in de buurt?”

„Ja mam, in de Veldstraat, vanmiddag haal ik haar af!”

„Nou, nou,” lacht mam, „dan maar wat voortmaken met je boterham. Je kunt je nieuwe vriendin niet laten wachten!”

„Zijn Rob en Peet er al?” vraagt Els.

Rob en Peet, de broers die al in de vijfde en zesde klas zitten, komen er juist aan.

„Vlug eten!” roept Els.

„Kind bedaar, 't is net kwart over twaalf!”

„Nou en om half twee moet ik Pearl halen!”

„Pearl, wie is dát nu weer?”

„Mijn vriendin. Ze is vanmorgen voor het eerst gekomen en ze woont in de Veldstraat en ze komt uit Su . . . o ja, uit Suriname.”

„Het is een heel verhaal,” zegt moeder. „Kom nu maar vlug! Ik ben de schuld niet als je te laat komt. Zie je, alles staat klaar.”

„Is het een echt Surinaams meisje?” informeert Peet, als ze aan tafel zitten. „Is ze zwart?”

„Nee, ze is een beetje donkerbruin en heeft zwarte krullen en twee vlechtjes met rode strikken.”

„Breng haar eens mee, als ze mag van haar moeder.”

„Ja, straks vraag ik het,” belooft Els.

Zij is zó opgewonden, dat ze extra veel moeite heeft met haar boterham. En dan die beker melk óók nog en die appel! Maar haar moeder kent geen pardon. Alles moet op!

Precies om half twee belt Els aan op nummer drie in de Veldstraat. Pearl's moeder doet open. Zij ziet er net zo uit als Pearl, alleen een beetje groter en geen strikjes, ziet Els en moet dan even stilletjes lachen. Verbeeld je, een groot mens met strikjes! Bijna vergeet ze te groeten. Nog net op tijd denkt ze er aan.

„Jij komt zeker Pearl halen?” vraagt mevrouw, „ben jij Els?”

„Ja mevrouw,” knikt Els.

„O, daar is ze al.“

„Dag moeder!“

„Dag mevrouw!“

„Dag Elsje, dag Pearl! Leuk, dat jullie samen gaan.“

's Avonds onder het eten, nu ook met vader er bij, begint Els natuurlijk weer over de nieuwe vriendin. Zij weet al veel meer van haar dan om twaalf uur.

„Die Els met haar vriendin,“ zegt Rob, maar hij luistert toch naar het opgetogen gebabbel van zijn zus.

„Is ze pás in Nederland?“ wil vader weten.

„Nee pap, al een jaar. Haar vader werkte eerst in een andere stad. Ze zijn net verhuisd.“

„Zo, en ze heet Pearl, is het niet? Mooie naam zeg. Pearl betekent: 'parel'. Een parel is een heel kostbaar ding. Pearl's ouders zullen haar wel zo hebben genoemd, omdat ze erg veel van haar houden. Pearl is voor hen een kostbaar bezit, nog méér dan een parel. Net als jullie voor ons.“

„Dan had u mij ook wel Pearl kunnen noemen,“ vindt Els.

En daar moeten de jongens nu weer om lachen, zodat Els er een kleur van krijgt.

Moeder helpt haar en zegt, dat ze die broers moet laten lachen.

„Alle mensen kunnen nu eenmaal niet dezelfde naam hebben,“ legt vader uit. Els begrijpt het best. Wat zou je dan vaak in de war raken!

„Nou, breng dat pareltje maar eens mee,“ stelt vader voor. „Wij willen wel kennis met haar maken. In de kerstvakantie bijvoorbeeld.“

„In de kerstvakantie!“ juicht Els, „da's lekker gauw, dan kan ze onze kerstboom ook zien, hè pap?“

„Uitstekend,“ zegt vader.

„Pearl mag haar vader en moeder zaterdag helpen bij het versieren van de kerstboom, als haar broertje in bed ligt,” zegt Els.

„Heeft ze nog een broertje ook?” vraagt moeder. „Het is zeker nog klein.”

„Net één jaar geweest. Hij is een beetje kleiner dan Freddie en net zo donker. Raoultje heet hij.”

„Je bent goed op de hoogte,” lacht Peet. „Heb jij hun verteld van Freddie?”

„Tuurlijk, ze vinden het reuze leuk, Pearl en haar moeder. Mag Pearl een keer naar hem komen kijken, als tante Wil en oom Kees hier logeren?”

„Natuurlijk!” zegt vader nu ook en pakt de krant.

„En nu komt Els mij helpen met de afwas,” besluit moeder.

„De jongens hebben zeker nog wel wat te doen voor school.”

„Lekker mis mam, morgen krijgen we ons rapport!”

„Mooi, ruimen jullie de tafel dan maar af.”

„Hadden we nou maar niks gezegd, Peet,” zucht Rob, terwijl hij een griezelig hoge stapel maakt van borden en schalen, die wonder boven wonder nog zonder ongelukken in de keuken terechtkomt ook! Wel loopt Peet achter hem aan om alle gevallen vorken en lepels op te rapen.

„Mam,” vraagt Els, als ze de schone spullen in de kast heeft gezet, „mam, hoe komt het eigenlijk, dat Pearl en Raoultje wel een donkere vader en moeder hebben en Freddie niet?”

„Je zou ook kunnen vragen, waarom tante Wil en oom Kees een donker kindje hebben,” vindt Peet.

„Ja, dat zou ook kunnen, Peet heeft gelijk.”

„Nou mam?” vraagt Els.

„Dat is een lang verhaal Els. En ook een mooi verhaal. Ik wil het wel vertellen, maar nú niet. Zullen we het voor het kerstfeest bewaren?”

„Hooft het dan bij het kerstfeest?”

„Dat lijkt mij wel. Wacht maar rustig af tot je het hebt gehoord. En nu naar bed. Welterusten!”

„Wacht maar rustig af,” zegt moeder nog eens. Maar dat is wel moeilijk hoor, als je zo nieuwsgierig bent!

De volgende middag, als het kerstfeest op school is gevierd, mogen ze ook een uur eerder naar huis.

’s Morgens waren de rapporten al uitgereikt. De cijfers vielen mee. Els had alleen een vijfje voor rekenen.

Mocht ze maar altijd lezen en taallesjes maken! Dan zou je eens wat zien! Dán zou het pas helemaal fijn zijn op school!

Gelukkig, nu een paar weken geen tafels! Nu alleen maar prettige dingen. Een kerstboom kopen en versieren. Feest in de kerk en thuis. Zingen, een verhaal . . . En nu mag Pearl óók nog komen. Els is al druk bezig met het bedenken van leuke spelletjes.

Eindelijk is het dan Eerste Kerstdag. De boom staat, prachtig versierd, te wachten op zijn lichtjes.

Rob en Peet helpen vader bij het aansteken van de kaarsjes. Voorzichtig, beginnen met de bovenste.

Els komt met een emmertje water aansjouwen en een spons. „Voor als er soms een takje vlam vat,” zegt ze.

„Vader, we laten de boom toch weer staan tot na 'oud en nieuw'?" vraagt Rob.
„Natuurlijk jô, doen we immers altijd!" antwoordt Peet voor vader.
„En op Nieuwjaarsdag, als tante Wil en oom Kees er zijn met Freddie, gaan de kaarsjes nóg eens branden," beslist Els.
Vader denkt, dat die kleine baas de lichtjes wel zal willen pakken.
„Zóver zullen zijn vader en moeder het wel niet laten komen!" lacht moeder, terwijl ze de kerstkrans op tafel zet.
„Wat een grote!" roept vader zich in de handen wrijvend. „Je hoeft hem maar één keer door te snijden, mam!"
Dan zijn er maar twee stukken, hoe kan pap nou zó iets doms zeggen, denkt Els.
„Papa kan niet meer tellen!" roept ze.
„Ja, twee stukken, dat is toch genoeg?" zegt vader en trekt zijn domste gezicht.
„En we zijn met z'n vijven!" Els weet het veel beter!
„Nú kun je wél rekenen, nu het om wat lekkers gaat," plaagt vader en hij vervolgt: „Kijk, zó bedoel ik het, de éne helft voor je moeder en de andere voor mij!"
„Zou u wel willen!" klinkt het nu.
Moeder zegt, dat zij 'holle-bolle Gijs' niet is. „Een hele kerstkrans half', ik moet er niet aan denken!"
„Je mag mij gerust de helft geven, dan maar 'holle-bolle Gijs'," beweert vader.
„Hoor eens, we laten vader praten en we gaan delen," beslist moeder.
Na enkele minuten kan niemand meer iets zeggen. Je praat nu eenmaal niet met een volle mond. Daar heeft moeder toch maar fijn voor gezorgd!
Zij zet de schaal met het overgebleven stuk ver bij vader vandaan.
„Met zó iets lekkers in de buurt is vader niet te vertrouwen. Bovendien moet hij slank worden!"
„Slank worden?" vraagt vader verbaasd. „Slank worden? Bén ik dan niet slank?"
„Je verbeeldt je wél veel, minstens evenveel als je weegt," antwoordt moeder.
„Goed zo, mam!" roepen Rob en Peet en ze klappen in hun handen.
„Moeders krijgen altijd gelijk," zucht vader.
„Moeders hebben altijd gelijk," verbetert moeder.
„Plagen alle vaders en moeders elkaar?" informeert Els.
„Dat is wel te hopen," vindt Peet, „anders is er geen fluit aan!"
„Vind ik ook," besluit vader en gaat achter de piano zitten.
„Komt allen tezamen' speelt hij en 'Midden in de winternacht'.
Moeder en de kinderen zingen mee.
Er volgen nog veel meer kerstliedjes, ook de nieuwe, die Els pas heeft geleerd op school en in de kerk.
Na een poosje zegt Els: „En nu het verhaal, mam."
Dan gaat moeder vertellen . . . eindelijk.
„Er was eens," zo begint ze, „er was eens, nu al een half jaar geleden, een kleine jongen, een peuter van één jaar. Hij was niet bij zijn vader en moeder in huis, want hij had geen vader en moeder meer. Ook geen familie. Daarom woonde hij in een kinderkuis, waar nog meer jongetjes en meisjes waren zonder ouders.
Gelukkig werd er dus toch voor hem gezorgd. Maar de dokter van het huis, de directrice en de zusters vonden, dat elk kind daar eigenlijk weer een vader en moeder zou moeten krijgen.
Zij hadden er al een heleboel over gesproken en geschreven in kranten en in boeken. Er wáren wel mensen, die zo'n kindje wilden hebben, maar veel te weinig. Ook kwamen er steeds nieuwe kinderen in het tehuis. Wat vonden ze het daar allemaal

fijn als er weer iemand kwam om een jongetje of meisje te halen. Als er een broertje en zusje waren namen ze er soms twee.

Zó kregen verscheidene kleintjes toch wel een plaatsje. Alleen voor dat éne jongetje kwam niemand. Alle vaders en moeders, die kwamen, sloegen hém over.

De dokter, de directrice en de zusters vonden dit erg verdrietig. Kleine Freddie, zo heette dat ventje, was erg lief, maar Freddie was een heel donker kindje, een negerkindje. En ieder vond, dat je zo'n 'zwartje' beter niet kon nemen."

„Gek hoor!“ valt Els moeder verontwaardigd in de rede.

Moeder pakt even haar hand en vervolgt dan:

„Nu waren er een man en een vrouw, die al een hele tijd getrouwd waren en nog steeds geen kindje hadden. Dat waren oom Kees en tante Wil.

Zij zagen de kinderen bij hun familie en kennissen. 'Wat zou het heerlijk zijn, als ook in óns huis zo'n kleuter liep te spelen,' zeiden zij dan.

Toen tante Wil en oom Kees hoorden en lazen van al die kinderen, zonder vader en moeder, kwam er een prachtig plan op in hun hoofd, maar vooral ook in hun hart.

'Laten wij zo'n kindje in huis nemen, Kees!'

'Ja zeg, dat zou nog zo dom niet zijn, Wil!' Beiden werden al blij bij de gedachte alléén.

Zo gebeurde het dat ze brieven gingen schrijven naar kinderhuizen. Alles deden zij, wat nodig was om voor een jongetje of meisje te mogen zorgen.

Zo gebeurde het ook, dat de post op een dag een brief bracht van de directrice uit het huis, waar Freddie woonde.

In die brief vroeg zij of tante Wil en oom Kees eens kwamen praten.

Zij had alvast een lijstje bij de brief gedaan met namen en leeftijden van de kinderen, die nog in het huis waren.

In de spreekkamer van de directrice hoorden zij méér over de kinderen. Ook over Freddie. Zij hoorden, dat niemand Freddie wilde hebben, omdat hij zwart was.

Tante Wil en oom Kees hadden stil en aandachtig geluisterd. Zij keken elkaar aan en plotseling zeiden ze allebei tegelijk:

'Mogen wij Freddie hebben?'

'Méént u dat?' riep de directrice.

'Natuurlijk,' antwoordde tante Wil ernstig. 'Waarom zou een zwart kindje géén vader en moeder mogen hebben?'

'Ja, waarom niet?' voegde oom Kees er aan toe. 'Wij willen zijn vader en moeder zijn.'

Drie overgelukkige mensen gingen samen naar Freddie toe.

Hij stond rechtop in de box en keek met zijn donkere oogjes verbaasd naar de vreemde mensen, die met de hem zo welbekende vrouw méé binnenkwamen.

Het jongetje ging zitten en schoof verlegen achteruit, zover als hij kon, en hield intussen de gasten goed in de gaten.

'Dag!' zei tante Wil. 'Dag,' zei Freddie. Oom Kees bulderde van het lachen om de manier waarop hij daar stond en groette. Er ging iets van een glimlachje over zijn gezicht. Hij bleef echter veilig op een afstand.

Tante Wil dook in haar tas en toverde een kleine speelgoedkabouter met een vuurrode puntmuts te voorschijn.

In minder dan één tel stond Freddie, helemaal niet bang meer, waar hij eerst stond en stak zijn hand uit naar dat ontzettend mooie ding.

'Pak maar!' klonk vrolijk de stem van oom Kees.

Even later zat het ventje, de kabouter stevig tegen zich aangedrukt, op de arm van de directrice.

Van de andere kinderen was op dat moment niet veel te zien.

Die waren nog zó klein en sliepen allemaal in hun wiegjes.

Allervriendelijkst lachte Freddie naar tante Wil. Dat mág ook wel als je zo'n prachtig stuk speelgoed hebt gekregen!

Toen probeerde tante Wil voorzichtig hem op haar arm te nemen.

Freddie vond het best!

Glunderend keek de directrice toe. 'Zeg maar mamma,' fluisterde zij en naar oom Kees wijzend: 'dat is pappa.'

'We zullen je erg missen, Fred,' vervolgde zij, 'maar toch ben ik haast nooit zó blij geweest!'

Zo kwam Freddie na een uurtje in het huis van tante Wil en oom Kees, waar een ledikantje voor hem klaar stond en alles wat nog meer nodig was, maar vooral waar een pappa en mamma klaar stonden om hem alle liefde te geven."

Moeder zwijgt, het verhaal is uit. Een poosje blijft het stil in de kamer. Alle ogen gaan van de kaarsjes naar het fotootje van Freddie, op de boekenkast.

Dan zucht Els diep. „Dáárom hebben tante Wil en oom Kees dus een donker kindje," zegt zij. Nu wéét ze het.

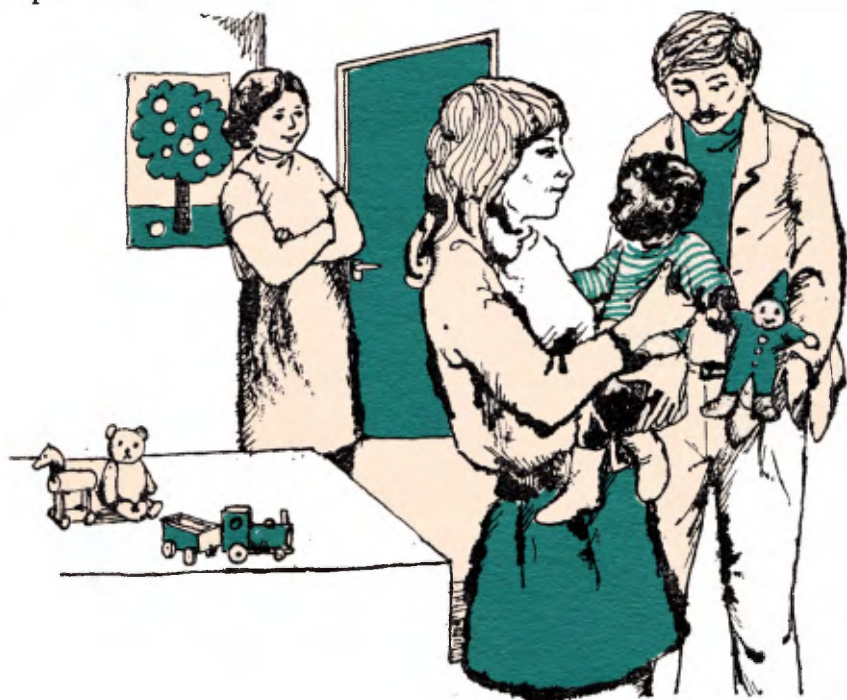
„En," vraagt moeder, „denk jij dat dit verhaal bij het kerstfeest hoort?"

Els vindt het een beetje moeilijk om hierop te antwoorden.

Rob doet het voor haar: „Ik vind van wel, mam, want voor het kindje Jezus was ook nergens plaats."

Vader gelooft, dat de geschiedenis van tante Wil, oom Kees en Freddie álles te maken heeft met het kerstfeest.

„Want op deze manier," zegt hij, „maken oom Kees en tante Wil waar dat er vrede op aarde is."

Mobile voor kleuters

Een gezellig knutselwerkje is het maken van een mobile, je weet wel: zo'n ophanging van stangetjes, draadjes en kleine voorwerpjes die steeds bewegen.

Je hebt daarvoor nodig: een vel dun karton, wat dun metaaldraad en een paar zwarte draden, en een behulpzame vader, moeder of zus en broer.

Knip twee van deze sterretjes uit stevig karton.

Knip twee van deze klokjes.

Knip twee van deze kerstboompjes.

In plaats van knippen kun je ze ook met een prikpen of stopnaald op een handdoek (vierdubbel vouwen) uitprikken.

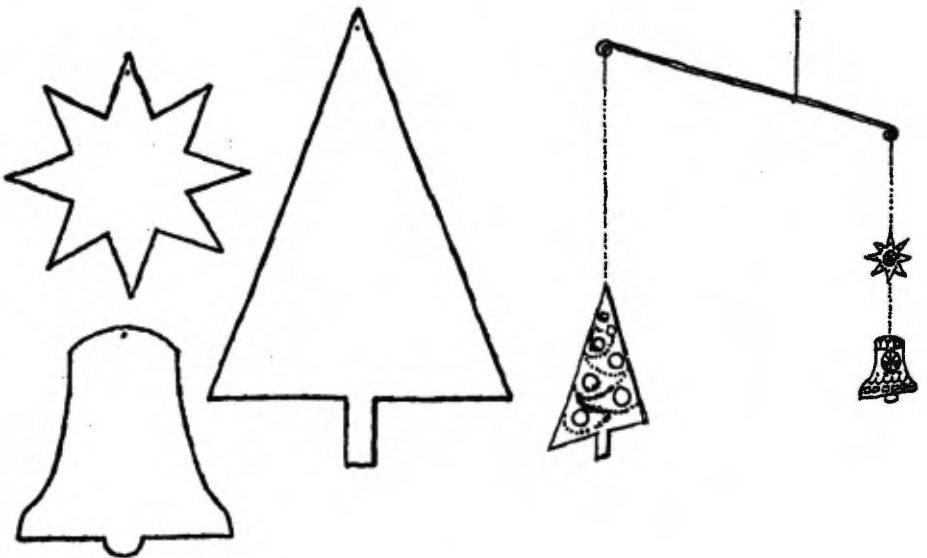
Als je hiermee klaar bent, ga je alle figuurtjes héél mooi versieren met kleurpotloden of viltstift. Teken er randjes op of rondjes, vierkantjes enzovoort. Ook kun je kraaltjes opplakken of stukjes gekleurd papier. Is alles klaar, dan keer je de zes figuurtjes om, met de versierde kant op een krant en dan doe je op b.v. een sterretje stijf en plakt dan in 't midden een zwart draadje van twintig cm lengte.

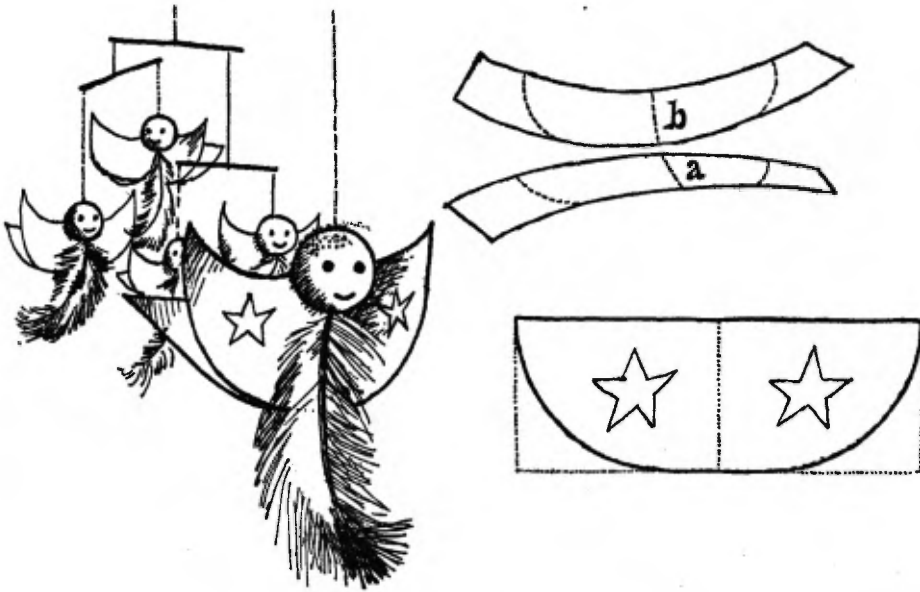
Nu het andere sterretje met plaksel er precies bovenop. Nu zit het draadje er tussen. Als nu alle drie figuurtjes klaar zijn, heb je even de hulp van vader, moeder, zus of broertje nodig. Die knippen nu voor jou een metaaldraadje of dun stokje van twintig cm.

Aan het einde van 't metaaldraadje twee oogjes buigen.

Dan de figuurtjes er aan knopen.

Het geheel ophangen aan een koordje, dat zo lang is, dat je er goed onderdoor kunt lopen.

Mobile voor kinderen van zes tot tien jaar

Wat moeilijker te maken is deze mobile van kerstengeltjes.

Wat je ervoor nodig hebt? Enkele lichte, houten kralen van anderhalve cm, wat witte veertjes, metaaldraad of lollystokjes, zwart garen en een stukje tekenpapier, kleine spelden en een zakje goudglitter.

Behalve de stokjes is alles in een winkel voor handenarbeid of kralenshop te koop en is niet duur.

Doe aan een zwart draadje een beetje plaksel en steek dat in het gaatje van de kraal. Je kunt ook het draadje er een eindje doorhalen, dan plaksel aan het eind en terugtrekken tot het plaksel erin zit.

Duw het nu even met een naald tegen de kant, dan plakt het beter vast. Nu zoek je een mooi veertje uit, één die een beetje rond staat. Doe nu aan 't begin ervan wat lijm en stop dat ook in het gaatje van de kraal.

Nu laten drogen. De kraal is het kopje, het veertje het lijfje. Teken nu met een balpen op de kraal twee oogjes en een mondje.

Wil je het engeltje erg mooi maken, dan kun je er nog van twee reepjes papier vleugeltjes op maken.

Plak b in het midden op a. De puntjes van a buig je iets naar beneden en die van b naar boven. Als het droog is, doe je een druppeltje lijm op het veertje achter de kraal en plak de vleugeltjes er precies in het midden op.

Nu de mobile.

Je kunt hem net zo lang maken als je wilt, kijk dus eerst eens hoeveel engeltjes je hebt, dan zie je vanzelf wel hoeveel metaaldraadjes of stokjes ervoor nodig zijn.

Doe wat lijm op de kraal op de plaats waar de haren zitten en strooi daar wat goudglitter op.

„Kom mee, Tommaso”

Tommaso woont in een laars. Beter gezegd: Tommaso woont in dé laars. Nu denk je misschien, dat er een sprookje komt. Maar dan heb je het mis! Als ik zeg: Tommaso woont in het been waarmee Europa in de Middellandse Zee staat, roep je, wanneer je al zoveel van aardrijkskunde weet: „O, in Italië dus! Het been, dat tegen ‘voetbal’ Sicilië wil schoppen!” En dan heb je nog gelijk ook!

In die ‘voet’, in Zuid-Italië, om precies te zijn in Calabrië, woont Tommaso met ouders, twee zusjes en twee broertjes. En ook zijn grootvader en grootmoeder wonen daar in hetzelfde huis. Zo gebeurt dat in Italië veel, de hele familie onder één dak!

Grootvader is schaapherder. Er zijn heel veel schaapherders in Calabrië, evenals in de Abruzzes.

Vader was ook herder, maar omdat hij met de schapen niet genoeg verdiende voor zijn gezin, heeft hij de kudde voorlopig vaarwel gezegd.

Met een groepje andere mannen uit het dorp is hij met de trein naar het noorden gereisd, heel ver weg. Hij werkt nu als gastarbeider in een van de grote fabrieken van Duitsland.

Daar ligt het geld voor het opscheppen, werd beweerd.

Vader verdient wel meer dan bij de schapen, maar met het ‘opscheppen’ loopt het niet zo’n vaart!

Hij moet er heus wel heel hard voor werken! In een kosthuis, of pension voor gastarbeiders woont hij en moet daarvoor een heleboel betalen. Bovendien is het nodig dat hij telkens wat nieuwe kleding erbij koopt.

Daardoor zijn er wel eens maanden, dat moeder erg weinig geld ontvangt.

Tommaso is de oudste zoon. Hij is ruim twaalf jaar. Hij helpt grootvader dikwijls bij het werk. Dat doet hij graag. Schapen zijn leuke dieren en hun wol kun je duur verkopen!

Toen vader, nu anderhalf jaar geleden, vertrok, had Tommaso best meegewild, met de trein naar een ver vreemd land. Dat moet iets geweldigs zijn!

De mannen, die voor een paar weken of voor goed naar huis kwamen, hebben er veel van verteld.

Daaruit heeft Tommaso begrepen, dat alles er toch niet zo prettig is als hij zich voorstelde.

Oorverdovend geraas van reusachtige machines binnen de fabriek. Roet en rook daarbuiten. De steden zijn grauw, somber en vuil.

Wie wat frisse lucht wil inademen, moet daarvoor een heel eind reizen.

Tommaso zou wel even een kijkje willen gaan nemen! Mamma mia, wat zou hij die grote machines graag eens zien! Knappe mannen, die zoiets kunnen maken!

Maar als hij alles heeft bekeken, zo gauw mogelijk terug naar Calabrië!

Het allerfijnste dat bestaat vindt Tommaso grootvaders verhalen. Vooral die van ‘vroeger’.

Meestal hoort hij die ‘s avonds, als de piccoli, de kleintjes, slapen. Zoals op deze winteravond bijvoorbeeld. December is nog maar pas begonnen. Om die tijd kun je in Italië nog best buiten zitten en dat doen ze dan ook.

Grootvader heeft beloofd, aan het begin van deze maand over de 'zampognari' te vertellen. Uit de tijd, dat hij zo oud was als Tommaso nu en van nog veel langer geleden!

„Toe grootvader, begin nou,” bedelt Tommaso.

„Caro mio, mijn beste jongen, wáármee moet ik beginnen?” lacht grootvader.

„Nou, met het verhaal van de zampognari natuurlijk!”

„Ja, dat is waar. Daarvoor is het nu de tijd!”

„Je weet,” begint grootvader, „dat het al eeuwen lang de gewoonte is geweest van de herders uit de Abruzzes en Calabrië, de eerste dagen van december van de bergen naar beneden te komen.

In de grote steden, zoals Rome, Napels, Catania en Palermo, speelden ze dan oude kerstliederen op de hoeken van de straten bij de Maria- en Christusbeelden, op hun eigengemaakte doedelzak, de 'zampogna'.

In de tijd, voordat ik was geboren, werden die doedelzakspelers, die zampognari, vlak voor kerst en in de dagen tussen Kerstmis en Driekoningen, gehoord door rijke families.”

„Gehoord?” valt Tommaso in de rede.

„Ja, echt gehoord, om in hun paleizen of villa's, iedere dag een kwartiertje te komen spelen bij de kerststal, die daar stond.

Héél mooie kerststallen vaak, met honderden prachtige beeldjes, veelal door beroemde kunstenaars uit Napels gemaakt.

Elke zampognaro liet zich begeleiden door een jongen met een schalmei, een soort herdersfluit. Die jongen noemde men de 'pifferaro'.”

„Gebeurt dat nu helemaal niet meer?” wil Tommaso weten.

„Zo af en toe zie je nog wel eens een echte zampognaro, maar voor de rest hebben ze er een bedelpartij van gemaakt.”

„Wie?”

„De mannen uit de buitenwijken van de grote steden, die helemaal geen herders zijn. Zij maken muziek, voor zover je dit nog muziek kunt noemen, op nagemaakte doedelzakken. Zij gebruiken daarvoor oude autobanden!”

Tommaso schatert het uit: „Dat zal wel een mooi geluid geven!”

„En óf,” zucht grootvader, „het lijkt nergens naar. Bovendien spelen ze ook zo- maar overal op straat. Niet eens bij de madonnabeelden. Het is hen alléén te doen zoveel mogelijk geld op te halen. Echte herders, echte zampognari, spelen met zóveel liefde, dat zij het ook zouden willen doen zonder er iets voor te ontvangen. Het ging hen vooral om de eer van het kerstkind.

Hun muziek was zó prachtig, dat zelfs de beroemde componist Händel er van onder de indruk raakte. Hij gebruikte deze voor de 'pastorale', de herdersmuziek in zijn oratorium 'De Messias'.”

Tommaso heeft een kleur van het luisteren. „Kon ik ook maar eens zo'n echte zampognaro horen,” zegt hij.

„Wie weet,” antwoordt grootvader, een beetje verstrooid voor zich uitstarend.

„Denkt u dan dat . . .”

Grootvader lacht: „Caro mio, ik denk, dat het bedtijd is voor jou, morgen begint de dag weer vroeg! Buona notte Tommaso, welterusten!”

„Buona notte, grootvader!”

Wat zou grootvader bedoelen met: 'wie weet?' praktizeert Tommaso nog even voor hij in slaap valt.

Dan klimt de oude herder de trap op naar de zolder. Daar staat in een hoek, goed

opgeborgen, de oude zampogna, nog van zijn vader.

„Zou die het nog doen?” Grootvader voelt eens aan het leer.

„Erg droog geworden,” mompelt hij. „Als ik hem eens goed inwrijf met olijfolie, misschien helpt dat. Zo deed vader het ook. Dan langzaam laten drogen en nóg eens inwrijven.”

Na een uurtje voelt grootvader opnieuw. Warempel, het leer is al veel soepeler en weer plooibaar.

„Morgen buiten eens proberen,” overlegt de man bij zichzelf.

„Eigenlijk is 'ie nog héél mooi!”

En geheimzinnig glimlachend loopt hij de trap weer af, nadat zijn hand nog éénmaal over het leer is gegaan.

„Wie weet . . . een schalmei is er ook . . .”

De volgende avond vraagt grootvader: „Zeg Tommaso, zou je mij willen helpen?”

„Ik help u toch altijd! Hebben we iets vergeten?”

„Nee, dat niet, alles is in orde. Zó goed in orde, dat mamma en grootmoeder het met hulp van oom Eduardo wel een paar dagen alleen af kunnen.”

Tommaso snapt er niets van. „Wat bedoelt u?”

„Ik bedoel, dat ik nog een keer, als een echte zampognaro naar Rome wil voor een paar dagen. Toen jouw vader twaalf jaar was deden we dat ook!”

Tommaso doet van verbazing een paar stappen achteruit.

„Gaat u . . . gaat u dan kerstmuziek spelen?”

„Juist en jij moet mee!”

„Mee, naar Rome?” stamelt de jongen. „Hoe kan dat?”

„Met de bus, caro mio!”

„Waarom moet ik mee, grootvader?”

„Heb je geen zin?”

„O ja, maar het is zo onverwacht . . . zo eh . . .”

„Je wou toch graag herdersmuziek horen van een echte zampognaro?”

„Ik wist niet, dat u een hele echte was. Dus u hebt ook een zampogna?”

„Ja,” lacht grootvader, „ook een héle echte!”

„Dat heb ik nooit geweten!”

„Je kunt ook niet álles weten,” vindt grootvader.

Tommaso kan alleen nog maar het hoofd schudden.

„Je hebt me anders nog geen antwoord gegeven. Help je me nou of niet? Er moet iemand zijn, die mij op de schalmei begeleidt. Ik vertelde je immers, dat dit zo hoort?”

„Kan ik dat dan?”

„Natuurlijk kun je dat! Je hebt toch wel eens op een fluit gespeeld? En goed ook!” Tommaso knikt. Nu mag hij de 'pifferaro' zijn van een echte zampognaro!

„Straks gaan we samen wat repeteren en dan vroeg naar bed!” commandeert grootvader. „Morgen vertrekken we met de eerste bus!”

„Arrivederci, tot ziens!” roepen grootvader en Tommaso naar mamma en grootmoeder.

Zij zwaaien, tot ze uit het gezicht zijn verdwenen. Over tien minuten vertrekt de eerste bus. Tommaso is dikwijls meegereden, maar nooit zo ver. Het is wel vier uur rijden naar Rome!

„Toen ik net zo oud was als jij, ging ik met mijn vader te paard,” vertelt groot-

vader. „Dan deden we er wel vier dagen over!“

Dat zou Tommaso ook wel leuk hebben gevonden.

Het is maar goed, dat moeder voor wat brood heeft gezorgd, want, zo vlak voor het vertrek, kon Tommaso van opwinding niet eten!

Er is veel te zien onderweg. In het begin bekende dingen, maar gaandeweg wordt het allemaal nieuw, vooral voor de jongste reiziger.

Na enkele uren rijden ze op de grote weg, regelrecht naar Rome.

Steeds drukker wordt het, steeds meer auto's.

Wanneer ze de stad heel dicht zijn genaderd en de bus nauwelijks vordert door het enorme verkeer, is Tommaso sprakeloos. Hij is blij als ze er eindelijk uit mogen.

Het blijkt een hele toer om veilig aan de overkant van de weg te komen. Autobussen, vrachtwagens, taxi's en scooters vliegen in razende vaart voorbij. Ze hebben allemaal haast, ook de voetgangers op de trottoirs.

Toch kijken sommigen van de laatsten even op, als ze de oude herder zien met zijn zampogna.

„Dat is nog een echte,“ hoort Tommaso hen zeggen. „Si, si, ja, ja,“ knikt hij triomfantelijk, trots omdat ze zijn grootvader bedoelen!

In de winkelstraten lopen inderdaad veel „namaak-zampognari“. Grootvader had wél gelijk! Ze hebben werkelijk doedelsakken gemaakt van oude autobanden in plaats van hele bewerkte schapehuiden.

De jongens, die hen vergezellen, vragen iedere voorbijganger om geld. Zelfs de winkels lopen zij binnen!

Bij het zien van de echte zampogna halen ze de schouders op.

„Kom jongen!“ roept grootvader, als Tommaso even blijft staan om de 'autobandspelers' na te kijken.

Door een heleboel straten gaan ze en komen tenslotte op een groot plein.

„Is dat een kerk, grootvader?“ informeert Tommaso, wijzend op een vrijwel rond gebouw, waarop een kruis staat.

„Ja, dat is het Pantheon. Heel vroeger was het een Romeinse godentempel. Er is een kerk van gemaakt. Een paar jaar geleden waren in deze buurt heel goedkope 'locande', logementen of hotelletjes,“ weet grootvader.

„Zouden die er nog zijn?“

„Iets goedkoops is hier niet meer,“ antwoordt een man op grootvaders vraag.

„Jammer, voor iets duurs heb ik geen geld. Dan maar in een plantsoen op een bank, Tommaso!“ Tommaso vindt dat geen bezwaar. Wie kampeert niet graag? Alleen moet het natuurlijk niet gaan regenen!

Opeens staat grootvader stil. „Weet je wat? We zoeken iets op vlak bij het station! Wanneer we daar binnen zijn, voor de grote deuren om middernacht worden gesloten, kunnen we uitkijken naar een lege goederenwagen!“

„Gaan we dan in een lege goederenwagen slapen?“ schrikt Tommaso.

„Mag dat? Word je niet weggejaagd?“

„Welnee, er zijn er meer, die het doen. De spoorwegmensen laten het wel zo'n beetje toe, als je je behoorlijk gedraagt en de boel niet vuil of kapot maakt,“ stelt grootvader Tommaso gerust.

Dit lijkt de jongen nog leuker dan het plantsoen!

Hij is verschrikkelijk blij, als ze eindelijk ergens naar binnen gaan om wat spaghetti te eten en wat te drinken. Nu voelt hij pas hoe moe en hongerig hij is!

Gelukkig komen ze die avond veilig in zo'n goederenwagen. Zij slapen er als rozen,

totdat de eerste treinen weer gaan rijden. Dan verlaten de beide 'zwerfers' hun 'hotel' en wassen zich bij de dichtstbijzijnde fontein.

„Hè, lekker,” zegt Tommaso helemaal opgefrist. „Er zijn hier veel fonteinen hè grootvader?”

„O ja, die zijn in Rome bijna niet te tellen!”

Na wat brood en koffie gaan de herder en de jongen op weg om te gaan doen, waarvoor zij de tocht op touw hebben gezet.

Spoedig bereiken ze het eerste madonnabeeld en maakt de zampognaro zijn instrument klaar.

Eerst gaat het nog wat onwennig, vooral voor Tommaso, de fluit.

Als echter af en toe een paar mensen in de steeds drukker wordende straat blijven staan luisteren en hen vriendelijk toeknikken, krijgt de jongen meer moed en zelfvertrouwen.

Grootvader is er weer helemaal in. Hij kijkt zó vrolijk!

„Net als de herders van Bethlehem,” veronderstelt Tommaso.

Even droomt hij weg en vergeet tot zijn schrik bijna zijn schalmei. Maar de signora, de mevrouw, die het dichtst bij hem staat neemt het hem zeker niet kwalijk.

„Grazie, dank je wel,” fluistert zij. „Het klonk fantastisch.” Daarbij stopt zij een geldstukje in zijn hand. Eer hij kan bedanken is de signora verdwenen. Met een kleur kijkt hij grootvader aan. Deze knikt hem geruststellend toe, hem toch nog even beduidend, dat hij er niet om vragen mag.

Dan vervolgen ze hun tocht. Van tijd tot tijd spelend bij een beeld van Maria met haar Kind.

Overal worden zij omringd door enthousiast naar de kerstmuziek luisterende mensen, die dan opeens geen haast meer schijnen te hebben!

Enkele 'namaak-zampognari' blijven op een afstand kijken, niet ál te vriendelijk, maar dat kunnen de twee echte van zo ver niet zien!

Zo vliegt de morgen voorbij.

„Laten we een ogenblikje rusten en ergens wat broodjes gaan kopen,” stelt grootvader voor, „het is al half twaalf!”

Tommaso hoort het nauwelijks, want van heel dichtbij dringt een geluid tot hem door van veel en snel stromend water.

Zoekend blijft hij staan.

„Doorlopen!” beveelt grootvader, hem lachend de hoek van de straat om duwend.

Dan ontdekt Tommaso de oorzaak van al dat lawaai.

Het is een fontein, die enorme watermassa's doet neerstorten over de grote marmeren zegod Neptunus, die wordt voortgetrokken door steigerende paarden.

Tommaso kan geen woord uitbrengen. Plotseling herinnert hij zich een plaat van school.

„Oh, grootvader, is dat nou de Fontana di Trevi, de Trevifontein?”

„Ja, de bekendste en beroemdste fontein van Rome!”

Ze staan er nu vlakbij. Maar dan blijft de jongen verbijsterd en roerloos staan. Hij wijst naar het mooie bassin en stamelt:

„Ligt daar . . . ligt daar allemaal geld op de bodem?”

Grootvader knikt.

„Wie gooit nou z'n geld in het water!” roept Tommaso verontwaardigd. De mensen om hem heen schijnen het niet met hem eens te zijn en kijken lachend van hem naar het bassin.

„Wat zouden vader en moeder wel van al dat geld kunnen kopen!” flitst het door

Tommaso's hoofd.

„Dus jij gooit er niets in?“ hoort hij de stem van een jongen.

„k Zal wel mal zijn!“ antwoordt hij en voelt of de vanmorgen ontvangen geldstukjes nog veilig opgeborgen zitten. Die zijn immers voor thuis?

„Waarom doen ze nou zo gek met dat geld, grootvader?“

„Ach, dat doen de toeristen. Zij werpen een muntje over hun linkerschouder in het water om er zeker van te zijn weer in Rome terug te komen!“

„Denken ze dat het dan echt gebeurt? U gelooft het toch niet?“

„Nou, ik wéét het nog niet zo net,“ plaagt grootvader. „Maar troost je, dat geld wordt gebruikt voor het onderhoud van de fontein.“

„Oh, si, si!“ zegt Tommaso opgelucht. Het verzoent hem een beetje met de geldsmijters.

Grootvader stelt voor verder te gaan, tenslotte zijn zij geen gewone toeristen!

Na enkele minuten houden ze stil bij een kerk waaruit heel bekende muziek hun tegemoet komt. Van een echte zampognaro!!

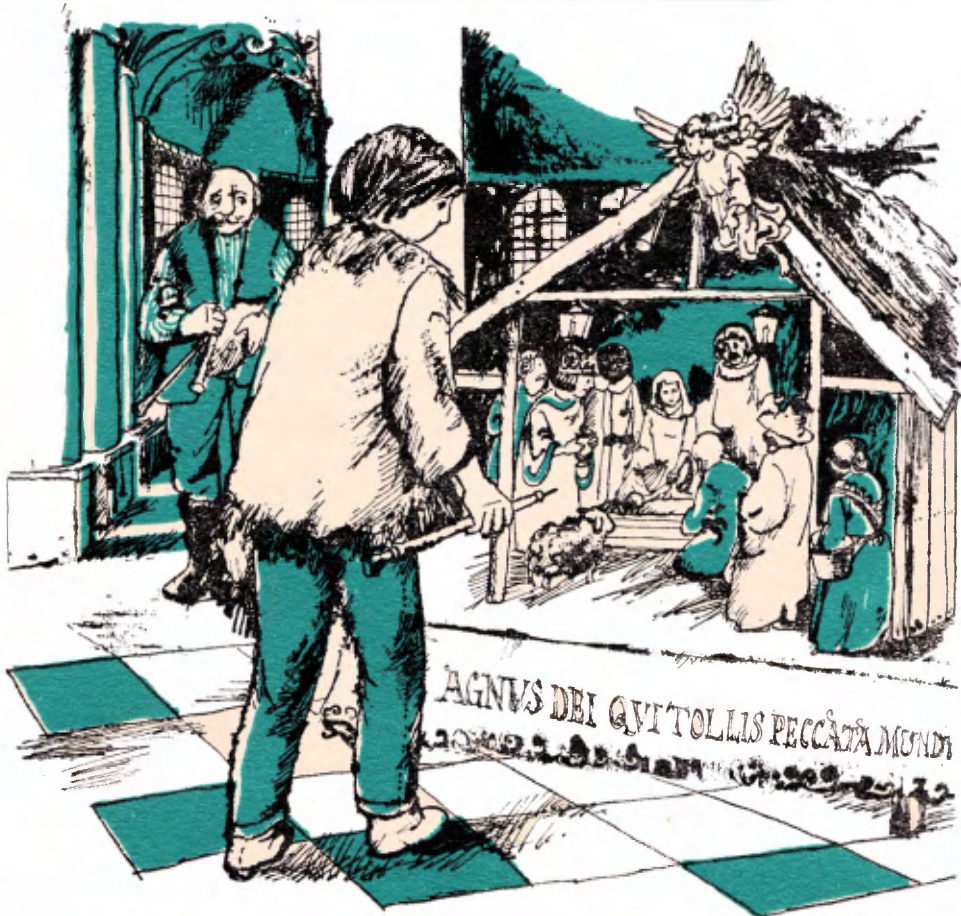
Op hun tenen lopen ze naar binnen.

Het eerst ontdekt Tommaso een prachtige grote kerststal. Zoiets heeft hij nog nooit gezien! „Wat een mooie beelden,“ fluistert hij, om de zampognaro niet te storen.

Maar waar is die? Grootvader en kleinzoon kijken om zich heen.

Niets te zien en de muziek gaat door. 'Stille nacht', klinkt het en even later: 'Middelen in de winternacht . . .'

Nog meer liederen volgen. Dan na een korte pauze begint de muziek opnieuw, met

dezelfde melodieën.

„Het is natuurlijk een grammofoon!“ begrijpt grootvader. „Jammer, als die blijft doorgaan, kunnen wij hier niet spelen!“

Er komt een mijnheer binnen met twee kinderen. Die drie blijven ook luisteren.

Dan ziet de man de oude herder met de jongen.

„Zie eens, Ernesto en Thérèse,“ zegt hij zacht, „daar staat een echte herder met een echte zampogna.“

Hij knikt het tweetal toe.

„Buon giorno signore, dag mijnheer,“ fluistert grootvader, „weet u misschien of die grammofoon de hele dag blijft draaien? Wat zouden wij ook graag eens hier spelen!“

„En wij zouden u graag horen!“ antwoordt mijnheer Manfredi, want zó heet de vader van de beide kinderen.

„Weet u wat, ik ga de koster vragen of hij dat ding even wil afzetten.“

Het lukt. Enkele minuten later is het stil in de kerk, maar dán vult de muziek van grootvader met zijn begeleider het kerkgebouw:

‘Komt allen tezamen’, ‘Ere zij God!’, ‘Er is een Kindeke geboren op aard’ . . .

Steeds meer willen mijnheer Manfredi en zijn kinderen horen.

Aan het einde van het spel zegt Thérèse:

„Jammer, dat mamma er niet bij was!“ Vader en Ernesto vinden dat ook.

„Ik heb een plan, als onze spelers het er tenminste mee eens zijn!,“ klinkt vrolijk signore Manfredi’s stem.

„Wilt u met ons meegaan om voor mijn vrouw te spelen? Zij is erg ziek geweest en moet nog lang rust houden. Zij kan nergens naar toe.“

Grootvader en Tommaso willen niets liever!

Zo staan zij na een half uur in de brede gang van de villa waarin de familie Manfredi woont. Eerst waarschuwt mijnheer zijn vrouw, dat er gasten voor haar zijn, maar zegt niet welke.

Wat is mevrouw nieuwsgierig!

Zij uit dan ook een kreet van verrassing als de zampognaro binnenkomt met zijn jongen. Aan zóiets heeft ze helemáál niet gedacht!

„Wat vind ik dat leuk, komt u werkelijk voor mij spelen? U moet eerst wat rusten en drinken!“

„Is dát even een aardige mevrouw,“ denkt Tommaso, „en wat een reuze kamer! Hier staat óók al zo’n fraaie kerststal. Niet zo groot als in de kerk, maar toch heel mooi!“

Op verzoek van vader zet Ernesto de terrasdeuren open, zodat de muziek beter zal klinken.

Dan begin het spel. Aandachtig, ja met eerbied luistert het hele gezin. Tommaso vindt, dat grootvader steeds beter speelt.

Ernesto en Thérèse neuriën zacht mee.

„De herders van Bethlehem kunnen het onmogelijk mooier hebben gedaan,“ fluistert mevrouw Manfredi na het laatste lied.

„Nou, nou mevrouw, dat zou ik niet durven zeggen!“ weert grootvader af.

„Maar ik wel!“ lacht de signora. „Laat mij u een hand geven en ook jou, pifferaro! U bent twee echte goede boodschappers van de kerstvrede.“

Tommaso kucht een beetje verlegen en grootvader vindt het fijn, dat hij deze signora vreugde mocht brengen.

Vóór het afscheid nemen wenkt mevrouw Tommaso nog even.

Zij vraagt hem of hij broertjes en zusjes heeft en met hoeveel ze thuis zijn.

Tommaso vertelt alles. Ook dat zijn vader nu gastarbeider is.

„Wij hopen, dat hij gauw terugkomt,” besluit hij.

„Dat kan ik mij voorstellen, je vader hoort er bij, is 't niet zo?” antwoordt mevrouw en vervolgt: „Mag ik je iets geven voor allemaal? Om een paar kerstcadeautjes voor te kopen?”

Tommaso kijkt grootvader vragend aan. Eer die echter één woord kan zeggen, heeft zijn kleinzoon een biljet van vijfduizend lire in de hand. Dertig gulden!

„Berg het goed op!” waarschuwt mijnheer Manfredi, lachend om het ontstelde gezicht van de jongen.

„Signora,” stribbelt grootvader tegen, „da's toch veel te erg!”

„Beste zampognaro, laat mij alsjeblieft ook eens een paar mensen blij mogen maken!”

Tommaso begrijpt, dat hij het geld met een gerust hart in zijn beurs kan doen.

„Grazie tanto, veel dank mevrouw!” zegt hij, zich haastend om haar hand en die van mijnheer te drukken.

„Arrivederci!” klinkt het achtereenvolgens uit vier monden, die van Ernesto, Thérèse en hun ouders.

„Tot ziens? Zouden we ooit in Rome terugkomen?” piekert Tommaso.

„We hebben niet eens een munt in de fontein gegooid!” lacht hij bij zichzelf.

De tweede dag van hun zwerftocht door de zogenoemde 'Eeuwige stad', - Rome bestond al in Jezus' dagen, zoals je weet - komen ze in een geheel andere omgeving.

Vandaag spelen zij in de tuin van een ziekenhuis. Patiënten die al buiten mogen, staan om hen heen en voor de ramen verschijnen de gezichten van vele andere zieken met die van de verpleegsters.

Vrolijk nagewuifd door allen, verlaten de zampognaro en zijn begeleider na een poosje weer de tuin.

Verder gaan zij. Nu weer een kerk binnen, waar ook een prachtige kerststal staat. Hier is geen grammofoonmuziek. Grootvader en Tommaso kunnen dus dadelijk beginnen.

Een paar mensen, die zo juist hun gebeden hebben gezegd, lopen op de tenen naar voren. Weer klinken blij de lofliederen door de kerk.

Daar komt een man binnen, zijn vrouw leidt hem, hij is blind. Met opgeheven hoofd laat hij de klanken over zich heengaan. Zijn gezicht straalt van vreugde. Evenals het gezicht van de verlamde jongen, die door zijn vader naar binnen wordt gereden. Hij is ongeveer even oud als Tommaso.

Deze neemt de jongen even aandachtig op: „Wat erg, niet te kunnen lopen!” Tommaso is dubbel blij voor deze jongen te mogen spelen!

Na afloop klinkt enthousiast handgeklap vanuit de invalidewagen!

„Heb je weleens van de 'Bocca della Verità' gehoord, van de 'Mond der Waarheid'?” vraagt grootvader de volgende dag, die de laatste van hun verblijf in Rome zal zijn.

„De 'Mond der Waarheid',” herhaalt Tommaso, „bestaat die dan?”

„Natuurlijk bestaat die en nog wel hier in de stad!” lacht grootvader geheimzinnig.

„Heus waar?” Tommaso vertrouwt het niet helemaal.

„Als je wilt gaan we even kijken, we zijn er vlakbij.”

„Is het iets om voor te spelen?”

„Nou, niet bepaald al is het wel erg belangrijk. Dat snap je: ‘Mond der Waarheid!’”
Tommaso knikt. Het klinkt inderdaad nogal plechtig!
Mamma mia, wat kan grootvader je nieuwsgierig maken!
„Kom vlug!” spoort grootvader aan, „want vanmiddag zijn we hier voor het laatst!”
Enkele ogenblikken later houdt grootvader stil bij één van de vele kerken.
„Dus toch wél in een kerk,” mompelt de jongen.
Grootvader gaat niet verder dan tot het voorportaal.
„Daar heb je ‘m,” zegt grootvader, wijzend op een groot marmeren gezicht, een soort masker.
„Dit, is dit de ‘Mond der Waarheid?’”
„Ja, de ‘mond’ staat een beetje open, zie je?”
Tommaso haalt diep adem en kijkt grootvader aan. Wéér dat geheimzinnige lachje, denkt hij. Er is vast iets geks mee!
Samen gaan ze er wat dichterbij staan.
„Durf jij je hand wel in die mond steken?” informeert grootvader.
„Waarom niet?” antwoordt de jongen verwonderd en strekt zijn arm uit.
„Voorzichtig!” roept grootvader, „als je soms een onwaarheid hebt gesproken doet ‘ie de lippen op elkaar en kan je hand er niet meer uit!”
„Geloof je dat nou echt?” schatert Tommaso.
„Allicht, anders zou ik je niet waarschuwen!”
„Nou, bij mijn weten heb ik de laatste dagen niet gejoekt, dus durf ik best! Ziet u wel, er gebeurt niets!”
Grootvader slaakt een overdreven diepe zucht van verlichting.
„Doet u het eens!”
„Ik zou je danken!”
„Dan hebt u onwaarheid gesproken!” stelt Tommaso vrolijk vast.
„Dat is ook zo,” geeft grootvader berouwvol toe, „een paar minuten geleden nog!”
„Ja,” grinnikt Tommaso, „toen u probeerde mij iets wijs te maken, net als bij de Trevifontein!”
„Kom mee!” doet grootvader streng, „je krijgt veel te veel praatjes!”
Lachend verlaten ze het kerkportaal.
Even kijkt Tommaso om naar het marmeren gezicht. Wanneer je niet beter wist zou je zweren, dat het méélachte!

Die laatste middag brengen ze door in de straten, waarin ze de eerste dag speelden. In de buurt van de kerk met de grammofoon, waar ze mijnheer Manfredi ontmoeten.

Bij het beeld op de hoek van de straat horen ze het weer:

„Ha, een echte zampognaro! Speelt u voor ons?”

Voor zover dit mogelijk is in de drukte, scharen steeds meer toehoorders zich om de oude herder met zijn jongen.

Opnieuw jubelen de zampogna en de schalmei hun kerstliederen.

Blij zingend verwijderen zich dan weer de mensen na een kwartiertje.

Weer gaan de spelers verder.

Juist als ze in een van de aangrenzende straten opnieuw willen beginnen, komt er een man met twee grote jongens op hen af.

Hij kijkt woedend en maakt, zelfs voor een Italiaan, vreselijk opgewonden gebaren.

„Wat moet die?” schrikt Tommaso en dan ziet hij, dat het een ‘namaak-zampognaro’ is met zijn helpers.

„Wat doen jullie hier, dit is ónze wijk!“ schreeuwt hij.
„Een paar dagen geleden liep je ons ook al voor de voeten! Maak dat je wegkomt!“
Tommaso wil boos iets terugroepen.
Grootvader beduidt hem, nu écht streng, dat hij zijn mond moet houden.
De jongen gehoorzaamt, maar snapt er niets van.
Zou grootvader bang zijn? Dat is moeilijk te geloven!
Dan kijkt grootvader de man rustig aan en antwoordt: „Scusi, neem mij niet kwalijk, ik wist niets van die 'eigen wijken' voor zampognari!“
Verbouwereerd hoort de boze schreeuwer de kalme stem van de oude herder, die zich nu tot Tommaso richt: „Kom Tommaso, laten we gaan.“
In stomme verbazing zien de man en zijn metgezellen de zampognaro vertrekken. Maar niet als iemand die de vlucht neemt! De achterblijvers voelen zich geen overwinnaars!
Samen lopen grootvader en Tommaso een eind door. Bij een fontein lessen ze even hun dorst. Dan gaan ze aan de voet van een bijzonder mooi beeld van Maria met haar kindje zitten.
Het staat in een klein, vrij rustig plantsoen.
„Grootvader,“ begint Tommaso na een poosje, verlegen wat grasjes plukkend, „grootvader, waarom ging u zomaar ineens weg? Die man had toch geen gelijk?“
„Nee, dat hád hij ook niet!“
„Waarom blééf u dan niet? Andere mensen zouden u vást hebben geholpen!“
„Daar ben ik zeker van. Alleen zou het wel een rare vertoning zijn geworden! Bepaald niet tot eer van God! Stel het je eens voor: ruziemakende, misschien wel vechtende verkondigers van de Blijde Boodschap van Liefde en Vrede!“
Tommaso is het maar een klein beetje eens met grootvader en stuift op: „Wij mochten daar net zo goed spelen! Het was eigenlijk laf, dat we ons lieten wegjagen!“
Grootvader legt zijn hand op de arm van zijn onstuimige kleinzoon en zegt: „De minste willen zijn en je laten wegjagen heeft soms juist iets met moed te maken. Bovendien zijn er momenten waarop je het loflied beter kunt achterwege laten en doen wat God wil.“
„Dat loflied wil God immers evengoed, grootvader!“
„Natuurlijk, maar dat lied gaat wel een beetje vals klinken in de oren van God en de mensen, wanneer je op een andere manier niet doet, wat Hij van je vraagt. Dan klopt er iets niet!“
„Dus de Heer verlangt wel eens van je, dat je je laat wegjagen?“ vraagt Tommaso met een ongelovig gezicht.
„Zeker verlangt Hij dat soms van je. Door de minste te willen zijn ben je dan, zoals God het wil, een Vredestichter. Je eert God meer door Vrede te maken dan door te vechten, ook al heb je gelijk. Jezus, de grote Vredestichter heeft ons dit verteld en laten zien.“
„Zullen we dan nu weer gaan spelen?“ vraagt Tommaso na enkele ogenblikken van diepe stilte.
Glimlachend maakt grootvader zijn zampogna klaar.
„Was het maar altijd Kerstfeest, hè grootvader?“ zegt Tommaso.
„Dat is het toch, caro mio! Gods Liefde houdt toch niet op na zesentwintig december!“
„Nogal logisch niet!“
„Nou dan?“

Kerstcarillon

Een stukje ijzerdraad, meerdere uit verschillende vormen bestaande stukjes metaalfolie (of glas), garen, lijm, verf of gekleurd papier, zijn de onderdelen waarvan een mooi kerstcarillon kan worden gemaakt.

De stukjes metaalfolie (of glas) worden beschilderd of beplakt met allerlei kerstmotieven (in de metaalfolie kunnen deze vanzelfsprekend ook nog – met een stompe breinaald – worden 'gegraveerd'), en door middel van draadjes (op glas bevestigd met lijm of met plakband, bij metaalfolie door een gaatje aan te brengen) op verschillende hoogten aan de van het ijzerdraad gevormde ring gehangen, zo dicht naast elkaar dat ze elkaar bij beweging nog juist even raken.

De ring wordt daarna aan een drietal draden opgehangen op een plaats waar een bepaalde luchtstroom is, b.v. bij een deur of boven de kachel, de verwarming of een brandende kaars.

Het is een leuk gezicht en gehoor (vooral wanneer glas is gebruikt) het carillon in werking te zien.

Veel plezier!

Idee en samenstelling Sjoerd Vreijman

Het fantastisch sterrenspel

Reizen door het heelal.

Dit spel kun je helemaal zelf maken.

Het speelbord maak je van karton (in de maten 35 x 35 cm bij voorbeeld), zoals het model aangeeft. De figuren kun je van het voorbeeld overnemen en kleuren. In elke ster een klein gaatje maken, waarin straks de vaantjes kunnen staan. Let erop dat het speelbord enigszins hol moet zijn. Dat bereik je door een stukje van aan de rand ongeveer 1 cm breed en in het middelpunt uitlopend uit het vlak te

knippen, en de opening daarna weer te 'dichten' door de randen tegen elkaar te brengen en met plakband vast te plakken.

De spanning die daardoor ontstaat doet het speelbord enigszins hol staan.

Verder heb je nodig een raket. Het beste is een klein raketje van hout gemaakt en op een dubbeltje gelijmd. De vier stuiters die je nodig hebt zullen geen moeilijkheden geven en de viermaal zeven vaantjes kan je prachtig maken van prikkertjes of satéstokjes met aan het bovineind een papieren vlaggetje geplakt.

Als je dat allemaal klaar hebt, ben je bezitter geworden van een fijn spel. Het zal je veel genoeg en spanning brengen, geloof dat maar . . .

Het is natuurlijk ook geen kleinigheid een reis te maken door het heelal. Wie weet waar je terecht zult komen en wat je allemaal zult gaan beleven. Maar zover is het nú nog niet. Als goede piloten gaan we eerst eens even precies bekijken waar de tocht naar toe gaat en langs welke route.

Nu, daar gaat-ie dan.

Het speelbord stelt de sterrenhemel voor en is verdeeld, zoals je ziet, in vier gedeelten (segmenten), elk voorstellende een bepaald sterrenbeeld. In geel (g) is aangegeven het sterrenbeeld 'Kleine Beer', in blauw (b) 'Berenleider', in groen (gr) 'Leeuw' en in rood (r) 'Orion'.

Elk sterrenbeeld bestaat uit zeven sterren, die onderverdeeld zijn in: vier 3-puntsterren, twee 4-puntsterren en een 5-puntster. Deze laatste ster is de hoofdster van het sterrenbeeld. In de sterrenkunde worden ze sterren van de eerste grootte genoemd, en dragen ze de volgende namen: Poolster (geel), Arcturus (blauw), Regulus (groen) en Betelgeuze (rood).

Verder is in ieder segment een vijftiental kleinere hemellichamen in de andere kleuren afgebeeld, van elke kleur vijf.

In het midden van het bord 'zweeft' onze Aarde.

En dan nog dit:

Ieder beroep heeft zo zijn eigen vaktaal. De ruimtevaart natuurlijk ook.

Wij spreken bij dit spel niet over een stuiters, maar over de stuwer (stuwmotor).

De pion heet raket. Het speelbord heet luchtruim. Een speler draagt de titel piloot.

Er wordt in dit spel over 'sterren' en 'hemellichamen' gesproken.

Onder 'sterren' worden verstaan die figuren (ster-vormig) die samen een sterrenbeeld vormen. De andere figuren (rond) zijn 'hemellichamen'.

Verder zoals aangegeven: bunker.

En . . . er wordt dus niet in punten geteld, maar in 'lichtjaren'.

En nu gaan we alles gereed maken voor de start.

De raket die de tocht door het luchtruim gaat maken en die wij zullen besturen, stellen we in het midden van de aarde op. Nu kiest iedere piloot een bepaald sterrenbeeld en het daarbij in kleur overeenkomende projectiel, alsook de vaantjes. Door loting wordt beslist wie het eerst starten mag. De volgorde van 'vertrek' beweegt mee met de loop van de zon.

Dan wordt door iedere piloot een lijstje aangelegd, waarop de stand van zaken tijdens de aanstaande reis wordt aangetekend. Dat is het journaal.

En dan is het zover . . .

Vanuit zijn bunker, die tegenovergesteld ligt aan het te bezoeken sterrenbeeld en die aangegeven is met een pijl in de eigen kleur, schiet de eerste piloot zijn stuwer af. Dat gebeurt door de stuwer op de pijl los te laten, waardoor het naar de raket toerolt. Treft het projectiel (de stuwer) de raket, dan schiet deze het luchtruim in . . . en de lange, avontuurlijke reis is begonnen.

Onderweg

Om de raket naar zijn doel te sturen, wordt het bord vanuit een der hoekpunten (de bunker dus) bediend. Door het bord in bepaalde standen te brengen, tracht de piloot met zijn stuur de raket te treffen, waardoor deze steeds verder het luchtruim insuist.

Het bord mag evenwel niet van het speelvlak (tafel) worden opgelicht. Ook kan worden bepaald dat de stuur tusschen een treffer en de daarop volgende, de raket bijvoorbeeld drie keer mag passeren, om in de juiste positie te komen. Per spel mag het projectiel de raket tien keer treffen. Is de raket dan op een ster van het eigen sterrenbeeld (en in de eigen kleur dus) 'geland', dan heeft de piloot het recht daar een vaantje te planten, als teken van zijn overwinning, en ontvangt hij zoveel punten (in de benaming van 'lichtjaren') als de ster stralen telt.

Een piloot heeft echter ook het recht, indien hij bijvoorbeeld na 6 treffers een ster heeft bereikt, zijn reis te staken. De overblijvende keren (in dit geval dus 4) vervallen dan. Is men echter op een ster geland, dan vormt deze bij de volgende ronde de startplaats.

Een ster of hemellichaam is bereikt, zelfs al raakt de rand van de raket de uiterste rand van de ster of het hemellichaam.

Stelregel: 'aan' en 'op' de lijn geldt als 'in'.

Noodlanding

Weet de piloot na tien treffers de raket niet op een ster te doen landen, maar is hij blijven steken, op een *hemellichaam* van een andere kleur of misschien ergens in het heelal, dan is de gang van zaken in het eerste geval dat de piloot van die andere bepaalde kleur 1 lichtjaar premie ontvangt voor de gulle ontvangst, en in het laatste geval dat degene die bleef zweven 1 lichtjaar als straf krijgt toegewezen. Zodra de bewuste piloot weer aan de beurt is, wordt de raket weer vanaf de aarde weggeschoten.

Maar wordt er nu een noodlanding gemaakt op een ster van een ander sterrenbeeld, dan ontvangt de eigenaar daarvan zoveel lichtjaren premie als de ster stralen telt, en degene die de noodlanding maakte, ontvangt een boete van zoveel lichtjaren, gelijk aan de helft van het aantal stralen van die ster.

De hemellichamen van dezelfde kleur als waarin iemand speelt (in één der andere segmenten dus) mogen worden aangevlogen. Maar hiermee worden geen punten (lichtjaren) verkregen. Deze hemellichamen mogen dienst doen als landingsplaats dus, ter voorkoming van boete. Als het projectiel (de stuur) tijdens het spel van het speelbord rolt, is de piloot de macht over de stuurknuppel kwijt en moet de reis staken. De volgende piloot mag dan dus starten. Zodra het evenwel zijn beurt weer is, heeft hij de storing hersteld, en mag weer meevliegen.

Het doel is bereikt.

Zodra alle zeven sterren van het sterrenbeeld door de piloot zijn veroverd, mag de piloot even verlof nemen, en gaat uit het spel. Hij ontvangt nog wel de lichtjaren die hem toekomen bij de noodlanding van de spelers op zijn sterren en hemellichamen. Heeft ook een tweede piloot al zijn zeven sterren veroverd, dan is het spel uit . . . de eerste reis is ten einde. Allen maken de stand van zaken op.

Wie heeft het grootste aantal lichtjaren . . . en dus: Wie is het verste weggeweest?

En wat dan?

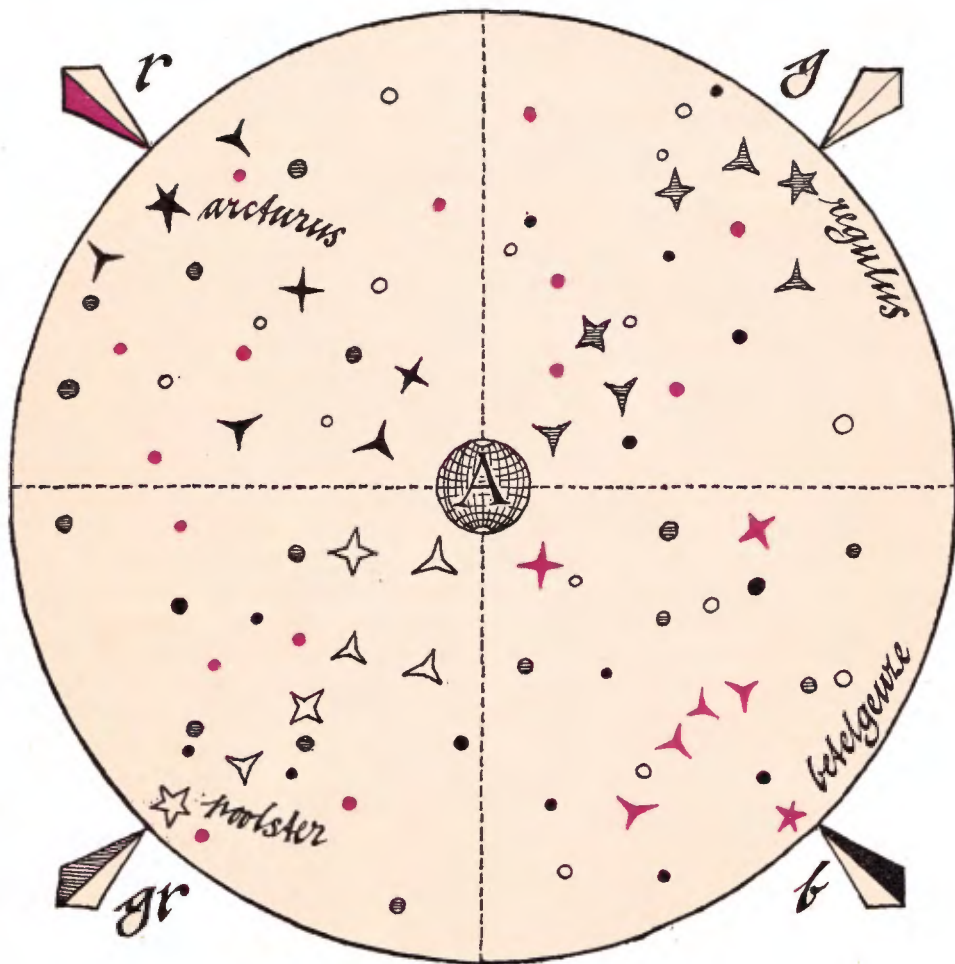
Natuurlijk gaan we dan starten voor de tweede reis. Elke piloot kiest een ander sterrenbeeld . . . en daar gaat het opnieuw. De gehele tocht is afgelopen na vier reizen, als elk van de piloten een volledige trip langs het firmament heeft gemaakt. Maar voor het zover is, moeten er heel wat avonturen beleefd zijn, en nog veel lichtjaren afgelegd worden. Heel veel succes, moedige ruimtevaarders!

Voordat je het spel opbergt

moet je nog even controleren of alle onderdelen aanwezig zijn:

- 1 speelbord (het luchtruim)
- 1 pion (de raket)
- 4 stuiters (de stuwers) in de kleuren: geel, blauw, groen, rood.
- 4 maal 7 vaantjes, in dezelfde kleuren als de stuiters.

Oké? Is alles er?

De Wijzen uit het Morgenland

Je weet allemaal wel dat je verhalen niet alleen kunt vertellen, maar ook kunt laten zien. Op school of op de zondagschool gebeurt het wel eens, denk ik.

Maar ook zelf kunnen jullie een verhaal thuis laten zien, door het zelf voor te doen. En het wordt natuurlijk helemaal mooi, als je de voorwerpen en de kleding, die in het verhaal voorkomen, ook echt bij de hand hebt, dan kunnen de mensen die kijken meteen zien, welke personen uit het verhaal jullie voorstellen.

Wat heb je allemaal nodig en wat kun je ook zelf maken? Lees maar goed verder, dan zie je hoe je het doen kunt.

Let nog even op:

Voor dit verhaal heb je nodig: minstens zeven personen (er mogen ook méér meedoen). Er zijn zeker wel nichtjes of neefjes, vriendjes of vriendinnetjes, die mee willen spelen. En vader en moeder willen vast ook wel. Spreek van te voren af welke persoon ieder mag zijn. Je hebt nodig voor dit verhaal:

Herodes, de koning;

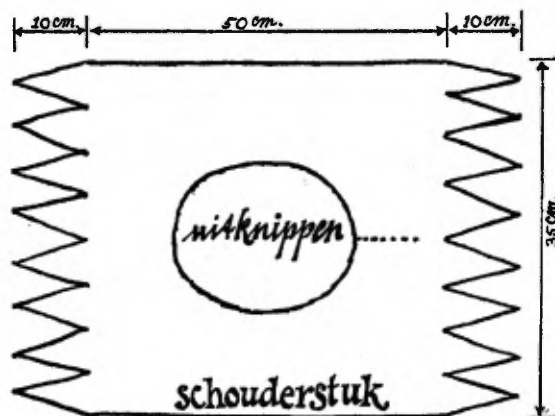
Drie wijzen;

Verteller;

Priesters (één of meer);

Oudsten (één of meer).

Weet je wat ook mooi is? Als één van jullie bijvoorbeeld op de blokfluit of op de piano kan spelen. Daarom staat er af en toe weleens tussen door: muziek. Dat hoeft natuurlijk niet als 't niet kan, maar 't is wél mooi. (Als er niemand is, die een muziekinstrument bespeelt, is er misschien wel iemand die het zingen kan.)

DE KLEDING

De Wijzen

Voor elk van hen neem je een wit laken, dat vouw je dubbel en waar op de tekening stippellijnen staan, naai je het vast.

Door opening A komt het hoofd, door B en C de armen, om het middel doe je een koord of een sjerp.

Verder krijgen de wijzen een mooi schouderstuk.

Dit kun je maken van crêpepapier of sitspapier in mooie heldere kleuren.

Kijk maar goed naar het plaatje en de maten die er bij staan.

In het midden komt een gat, waar je je hoofd door moet doen.

Waar een stippellijntje staat, moet je inknippen. Je kunt dan beter met je hoofd door de opening.

Als je het schouderstuk aan hebt, kun je het ingeknipte stuk dichtspelden.

Natuurlijk kun je de schouderstukken met plakfiguurtjes (en denk daarbij ook eens aan goud- en zilverpapier) nog mooier maken.

Hoofdband

Van niet te dik karton neem je een reep van 10 cm breed. Die reep moet om je hoofd passen.

Op die reep plak je hetzelfde papier als waarvan je schouderstuk is gemaakt.

En natuurlijk versier je hem ook mooi.

Als de reep beplakt is, maak je hem van achteren met splitpennen aan elkaar vast.

Herodes

Deze krijgt ook eerst een laken om, net als de wijzen.

Daar omheen een losse mantel (je kunt daar een oud kleed of gordijn voor gebruiken).

Herodes krijgt een kroon op. Deze maak je op dezelfde manier als de band van de wijzen: een reep (maar nu met punten), die je met geel of goud papier beplakt en van achteren vastmaakt met een splitpen.

De oudsten en priesters

Zij hebben ook een wit kleed, net zoals de wijzen. Op hun hoofd dragen ze een witte muts.

Eerst neem je weer een strook stevig papier, die je om je hoofd heen past.

Daarna neem je wit crêpepapier. Je hebt een stuk nodig, dat een eindje langer is dan de strook papier en ongeveer 25 cm breed.

Dit crêpepapier plak je gerimpeld aan de strook stevig papier vast.

Nu moet je even wachten tot alles goed droog is. De twee uiteinden van de strook papier plak je nu stevig tegen elkaar.

Nu is de muts rond geworden.

Van boven bind je de muts met een draadje aan de binnenkant bij elkaar, zodat de opening dicht komt.

WAT HEB JE VERDER NODIG?

Voor Herodes:

een mooie, grote stoel; dat is zijn troon.

Voor de wijzen:

sterren-boeken. Hiervoor neem je een mooi, dik boek. Dit kaft je en op de kaft plak je uitgeknipte sterren.
Natuurlijk kun je die sterren het beste knippen van geel of goud papier, maar sterren van allerlei kleuren zijn ook leuk.

Sterrekijkers:

Hiervoor neem je twee stukken niet al te slap papier. Ze zijn allebei 20 x 20 cm. Door twee zijkanten op elkaar te plakken maak je van elk een kokertje. Deze twee kokertjes schuif je nu in elkaar.
Je hebt dan een kijker, waarvan je het ene stuk korter en langer kunt maken, zoals dat bij echte kijkers ook is.

De priesters en oudsten hebben ieder een boekrol

Hiervoor heb je nodig (voor elk): een vel papier en twee stokjes.
Leg het papier eens plat op de tafel. Nu een stokje op elk uiteinde plakken.
Zoals de stokjes nu liggen zó moeten ze vastgeplakt worden aan het papier.
Hoe langer je het vel maakt, hoe echter je de boekrol op en af kunt rollen.

Nu hebben jullie alles kant en klaar voor het spel.

Schrijven jullie eens hoe je het gedaan hebt en of je het leuk vond?

EN NU KOMT HET VERHAAL

*Muziek speelt de melodie van: „Wijzen uit het Oosten” (Gezang 14).
Drie wijzen zitten, terwijl het lied gespeeld wordt, bij elkaar op de grond. Als het lied uit is, staat de eerste wijze op. Hij kijkt zoekend om zich heen. De eerste wijze raapt nu een groot, dik boek op en ook de beide andere wijzen nemen een boek onder hun arm.
Je weet, dat de wijzen altijd heel hoog op het dak van een huis of op een soort toren naar de sterren keken. Daarom doe je nu met z'n drieën alsof je achter elkaar een hoge trap op loopt. En je zegt ondertussen samen:*

Eerste wijze:

Het wordt weer avond, de zon gaat dalen,
De sterren kun je dadelijk zien.
Waar zijn mijn boeken? Dan zal ik zoeken
Of ik daarin hun namen vind, misschien.

Tweede en derde wijze:

Wij beiden volgen u naar boven . . .

Drie wijzen:

We gaan naar het dak, want we kijken zo graag
Naar de prachtige sterren, die ons vertellen
Wat er op aarde gebeurd is vandaag.

Wat zouden de wijzen op het dak doen? Ze lezen in hun boeken. Kijken naar de sterren, soms met hun hand boven hun ogen, meestal met een kijker. Tegen elkaar praten (natuurlijk niet hardop). Dan weer naar de

*lucht kijken. In hun dikke boeken schrijven.
Misschien kun je zelf nog wel meer bedenken. En deze dingen ook doen.
Dan opeens ziet één van de wijzen de prachtige ster.
Wat zouden de wijzen gedaan en gedacht hebben? Ze stoten elkaar aan,
ze wijzen met hun handen, ze kijken heel blij en verwonderd.*

Eerste wijze:

Zien jullie hem ook? Daar . . . die prachtige grote,
Zó glanzend schijnt er niet één.

Dan gaan de wijzen gauw in hun boeken lezen, wat die ster betekenen kan.

Wat is er gebeurd?

Tweede wijze:

Mijn boek zegt: „Een koningskind is er geboren.”

Derde wijze:

Kom mee, ik ga naar Hem heen!

*De muziek speelt weer de melodie van: „De Wijzen uit het Oosten.”
Dat betekent: Nu begint er een ander stukje van het spel.*

Bij de laatste paar regels van het lied beginnen de wijzen langzaam te lopen.

*Je moet je voorstellen, dat ze een hele grote reis aan het maken zijn en
boven op kamelen zitten.*

Als het lied uit is zeggen ze (terwijl ze doorrijden):

Tweede wijze:

Wij komen van ver, op hoge kamelen,
Wij, wijzen uit het Morgenland.

Eerste wijze:

Een ster aan de hemel, één uit de velen,
wees ons de weg naar het Heilige Land.

Derde wijze:

Wij reizen door verre woestijnen,
veel dagen en nachten, een moeizame reis.
De ster aan de hemel bleef steeds ons verschijnen.

Nu wijst de tweede wijze in de verte.

Tweede wijze:

Kijk, daar in de verte . . . Herodes' paleis!

*De wijzen rijden nog even door. Dan stappen ze af. Ze gaan het paleis
binnen en komen voor de koning te staan, die op zijn troon zit.
Ze maken een diepe buiging.*

De drie wijzen samen:

Waar is geboren de Koning der Joden?

Wij zagen zijn ster in ons verre land.

De koning heeft goed geluisterd. Maar nu wijst hij dat de wijzen even weg moeten gaan.

Hoe zou hij dat doen?

Hij wenkt met zijn hand, dat de priesters en oudsten komen moeten. De verteller zegt nu, wat er gebeurt.

(Deze verteller staat helemaal opzij.)

Verteller:

Toen heeft Herodes geheimvol ontboden de kenners der Schriften uit heel zijn land.

Hoe zouden de priesters en oudsten binnenkomen?

Ze hebben allemaal een boekrol in de hand. En ze buigen onderdanig.

Herodes:

Zeg mij, gij oudsten, gij kent de Profeten,
Zeg mij, gij priesters, waar is dit geschied.
Zeg mij het spoedig, want ik wil het weten,
Ik ben de koning, maar hier is het niet.

Bij „ik ben de koning“ kijkt hij erg trots.

De priesters en oudsten gaan nu in een kring op de grond zitten en rollen hun boekrollen uit.

Ijverig gaan ze daar in zitten lezen.

Verteller:

Toen zijn ze in de Profeten gaan zoeken,
de oudsten en priesters.

Aan één van de priesters kun je zien dat hij in zijn boekrol vindt, wat hij zocht. Hij wijst het met zijn vinger bij en stoot de anderen aan.

Verteller:

... en dra klonk hun stem:

De priesters en oudsten zijn opgestaan. Ze zijn weer voor de koning gaan staan en ze buigen diep.

Priesters en oudsten in koor:

Wij hebben gevonden in de Heilige boeken:
Hij werd geboren te Bethlehem.

Hoe denk je, dat Herodes luistert? Vol spanning, hij buigt een beetje voorover, zijn gezicht staat bang. Dat duurt even. Dan wenkt hij met zijn hoofd dat de priesters en oudsten weg mogen gaan (die buigen even voor ze vertrekken) en met zijn hand wenkt hij de wijzen. Die mogen nu binnenkomen en gaan op hun beurt voor de troon staan.

Verteller:

Toen zei hun Herodes:

Herodes:

Ga spoedig henen,
Naar Bethlehems stede, in Juda's gebied,
en . . . als ge het vindt, laat mij het dan weten,
wijs mij de plaats waar dit is geschied.
Ook ik wil dit Kindje in vreugde aanbidden . . .

*De wijzen buigen en gaan weg.
De muziek speelt nu de laatste regels van het lied
(vanaf: t'ere van het Kindje . . .)
Dat betekent weer: nu komt er een nieuw stukje van het spel.
De wijzen rijden op hun kamelen naar Bethlehem.*

Verteller:

De wijzen van 't Oosten zijn heengegaan.
Verblijd zien zij hoog aan de hemel
temidden der flonk'rende sterren
de koningsster staan.
Verheugd zijn zij naar Bethlehem getogen,
Waar boven een stal, de ster stil bleef staan.

*Nu wijst de tweede wijze naar de hemel en allemaal kijken ze blij omhoog.
De wijzen staan nu stil, ze stappen van hun kameel af, nemen de geschenken die ze hebben meegenomen (net doen alsof je iets in je handen hebt), openen voorzichtig de deur van de stal en knielen neer.
Hoe zouden de wijzen gekeken hebben?
Wat zouden ze gedacht hebben?
Nu pas mag de verteller verder gaan.
Als je aan de beurt bent om iets te zeggen, je geschenk neerleggen.*

Verteller:

Ze zijn vol vreugd voor 't Kindje neergebogen
en boden het hunne geschenken aan.

Eerste wijze:

Wij knielden neer en legden aan zijn voeten 't koninklijk goud,

Tweede wijze:

. . . de wierook

Derde wijze:

. . . en de myrrhe.

Alle drie samen:

en aanbaden
het Heilig Kind, dat alle ding behoudt.

*Nu speelt de muziek weer de laatste regels van: „Wijzen uit het Oosten”
en als dat uit is, mogen alle kinderen die meegedaan hebben en alle mensen die gekeken hebben naar jullie spel, zingen:*

„Wijzen uit het Oosten, uit zo verre land,
Zij zochten onze Here met offerand.
Z'offerden ootmoediglijk: myrrh', wierook ende goud,
t'Ere van het Kindje, dat alle ding behoudt,
Ontferm U, Heer!"

Daarna mag je het vierde vers zingen:

Halleluja, Here! Laat ons zingen blij,
Daarmee ook onze lied'ren beginnen vrij.
Jesus is geboren in de heilige Kerstnacht,
Hoog zij Hij geprezen en hoog Zijn naam geacht.
Ontferm U, Heer.

Dit is eigenlijk al het begin van wat jullie samen tot slot gaan doen: kerstliederen zingen.

Ieder mag om de beurt zeggen welk lied hij of zij het allermooiste vindt.
We hopen dat jullie ook thuis een fijn kerstfeest zult vieren!

C. E. Pothast-Gimberg

Een snoer van denneappels

Hansje schuifelde met zijn laarsjes door de witte-watte-sneeuw. De pluim op zijn rode mutsje bewoog in de wind en zijn handen duwde hij diep in zijn zakken. Stap-stap ging Hansje. Veel langzamer dan hij wel wilde, want de sneeuw hield zijn benen tegen. Telkens moest hij even stilstaan om uit te rusten. Anders was het eigenlijk wel een leuk spelletje, en hoe hoger de sneeuw, hoe leuker. Maar vandaag werd Hansje er niks vrolijk van. Voor de zoveelste maal zonken zijn laarzen diep in de sneeuw, en gleden een paar brokken over de rand naar binnen. Dat was wel koud en nat, maar dat merkte hij niet, want Hansje moest zoveel nadenken, dat hij ervan zuchtte.

Was Piet, zijn grote broer, er nu maar, dan kon hij met hem praten. Maar Piet moest leren op school en 't duurde nog tot vanmiddag voor hij thuiskwam. En wie zou er anders naar hem luisteren? Moeder was ziek, al een paar dagen en een juffrouw kookte het eten en maakte boterhammen klaar voor Piet en hem en verder had ze nooit tijd.

„Ga maar zoet spelen,” zei ze telkens, of: „Stt, op je tenen, want moeder slaapt.” En dan liep Hansje maar weer de weg af om te zien of Piet er nog niet aan kwam. „Het is niks prettig in een huis zonder moeder,” dacht Hansje en hij prikte met zijn wijsvinger een paar gaatjes in een plekje heel witte gladde sneeuw.

En hoe moest het nou met de kerstboom? Zouden ze die wel krijgen dit jaar? Vorig

jaar was vader net fijn thuis met Kerstmis. Maar nu moest hij varen, want vader was stuurman op een groot schip.

„Het is niks prettig in een huis zonder een vader en een moeder,“ dacht Hansje weer.

Hij peuterde met een paar vingers wat sneeuw uit zijn laarzen en schoof weer verder met zijn benen door de sneeuw.

Hij keek achterom. Achter hem naderde langzaam een auto. Hansje gleed even naar de kant van de weg. Een grote, lange kerstboom reed voorbij, stevig vastgebonden op de auto. De top sleepte over de grond en veegde ruisend over de witte deken. Een kleine dennetak zwiepte even langs Hansjes jasje en strooide het vol glinsterende vlokken. Hansje greep hem meteen goed vast en liep dapper mee. De boom ging naar de kerk, dat wist hij wel, voor het kerstfeest van de zondagsschool. Zo'n grote! Zou die weer vol hangen met mooie slingers en ballen? En zouden er echte kaarsjes in branden?

In de bocht van de weg zwaaide Hansje mee, want hij hield zich stijf vast. Hij was ineens weer helemaal vrolijk en ging vol verwachting achter de boom aan, toen die de kerk werd binnengedragen.

Daar waren een heleboel dames druk bezig met grote kisten vol kerstboomversieringen. Er werden lange tafels uitgezet, versierd met hulst en dennegroen.

Daar kwamen grote en kleine pakjes op te liggen, dichtgebonden met een rood lintje.

„Cadeautjes,” wist Hansje. Piet kreeg ook een cadeautje. Hij nog niet, hij was te klein voor de zondagschool.

Hansjes vlugge ogen zagen alles en zijn voeten brachten hem overal naar toe, zonder dat iemand op hem lette.

Hij liep op zijn kousen. De laarzen had hij in een hoekje achter de preekstoel neergezet, die waren veel te nat en te vies.

En nu stond hij met een koude, rode neus over een doos met kerstslingers gebogen. Hij hield zijn handen stijf op de rug, want o, zijn vingers wilden maar het liefst rondwoelen in dat glinsterende spul.

Zoveel zilver had hij nog nooit bij elkaar gezien.

Lange kralensnoeren van glimmende ballen lagen naast slingers van engelenhaar. Er was ook een ketting van kleine, glazen denneappeltjes, bestrooid met flonkerende sneeuw, glinsterende, doorschijnende denneappeltjes, zo mooi!

O, en toen konden Hansjes handen niet langer gehoorzaam blijven. Eerst kwam er eentje tevoorschijn, die heel voorzichtig eventjes moest voelen aan die prachtige slinger.

't Waren geen echte denneappeltjes natuurlijk, dat wist Hansje best. Maar ze leken er wel precies op. Glazen, gesloten, glinsterende denneappeltjes, dat waren het.

En helemaal vanzelf kwam zijn andere hand er ook nog bij.

Niemand lette op Hansje, en Hansje zelf lette alleen maar op die ene mooie kerst-slinger. Heel voorzichtig nam hij de schitterende ketting uit de doos. De denneappeltjes tinkelden en rinkelden als kleine, zachte klokjes. Dat moest moeder horen, dan werd ze vast meteen beter.

Het was niet zo'n lange slinger. Hansje kon hem makkelijk dragen, zonder dat hij de grond raakte. Kon hij hem maar mee naar huis nemen . . .

Hij stond ermee in zijn handen en om hem heen praatten de mensen, hamerden een paar mannen, die de boom moesten vastzetten en ritselde het papier van de pakjes.

Hansje merkte daar niets van. Hij liep met zijn schat naar een donker hoekje achter de preekstoel. Daar stond de ruwe houten kribbe, die gebruikt werd voor het kerstspel van de grote mensen. Maar dat wist Hansje niet. Hij dacht: „Wat een makkelijk bankje is dat” en hees zich erin. Daar zat hij met opgetrokken knieën, met de ketting op zijn schoot.

Zo nu en dan streek hij er met een vinger langs, als het licht van de lamp aan de pilaar er allemaal sterretjes in toverde. Dan zuchtte Hansje verrukt, omdat er zulke mooie denneappels bestonden.

O, hij had vaak echte denneappels gezocht in het bos, maar die waren lang zo mooi niet, nee lang niet.

Het werd wat later op de middag. De mannen waren al naar huis gegaan en de meeste dames ook. De kerstboom was klaar. Hij glinsterde en schitterde aan alle kanten.

De koster bleef het laatst in de kerk. Die wachtte tot iedereen naar huis was, want hij moest sluiten.

Hij liep nog eventjes om de boom heen, knipte een takje af, dat te dicht bij een kaarsje stond, keek nog wat rond en toen ging hij ook weg . . .

Maar Hansje merkte niets. Hij was wat achterover gegleden in de kribbe, zijn schat op zijn knieën, zijn armen er omheen, zijn hoofd zo diep gebogen, dat de pluim van

zijn muts de denneappels aaide.

Maar dat merkte Hansje ook niet, want . . . Hansje sliep . . . En Hansje droomde van moeder, die ziek was en weer beter werd toen ze het getinkel van zijn kerst-slinger hoorde. Want in zijn droom had Hansje die mee naar huis genomen en op moeders bed gelegd.

Het werd al later en later. Om vijf uur was de koster weggegaan en om half zeven kwam hij alweer terug, want om zeven uur begon het kerstfeest van de zondags-school.

En na hem liep de kerk vol, maar niemand zag Hansje in zijn donker hoekje. En Hansje droomde maar voort. Hij droomde dat moeder opstond en een kerst-boompje versierde met zijn mooie slinger en Piet en hij zongen: „Er is een Kindeke geboren op aard!”

„Op aard,” zong Hansje luidkeels in zijn slaap. Het klonk heel hard middenin het mooie verhaal dat de dominee vertelde van het kindje Jezus, dat in een stal geboren werd, heel ver weg in Bethlehem.

In die stal stond ook een voederbak. Daarin legde de moeder haar kindje. En vertelde de dominee dat verhaal nu maar op de preekstoel, dan had hij misschien wel naar beneden gekeken en Hansje kunnen zien. Maar hij stond onder de boom en zag verbaasd om toen daar achter hem een stemmetje zong.

Hij liep gauw op het geluid af en vond een koud Hansje met een snoer denne-appels van glinsterend glas in zijn stijve vingers. Hij nam hem op zijn arm, zo slaperig als hij was en bracht hem in het licht van de kerstboom.

„Hansje!” riep Piet en liep zo maar de bank uit, midden onder het feest.

„We hebben overal gezocht. En toen zei moeder dat ik toch maar naar het kerst-feest moest gaan, want grootvader kwam helpen.”

Piet huilde haast. Hij sloeg zijn arm om zijn broertje heen en blies zacht op de verkleumde handen.

Een juffrouw nam Hansje van de dominee over, want die moest verder vertellen. En Piet ging mee om Hansje naar moeder te brengen. Toen hij thuiskwam droeg de juffrouw hem meteen naar moeders bed.

De slinger hing als een ketting om zijn hals.

Hij legde hem neer op moeders deken, zo zachtjes, dat hij even tinkelde. En moeder lachte door haar tranen heen, toen Hansje tevreden zei:

„Zie je nou wel, Hansje heeft het wel gewist: moeder wordt beter door deze denne-appels.”

Tussen kerst en oudjaar

Kerstverhaal-wedstrijd

En hier is dan de grote kerstvakantie-prijsvraag.

Jullie doen toch allemaal mee? Want jullie hebben nu toch wel fijn de tijd om eens rustig over alles na te denken. Ja, want het is geen puzzel, die je zo maar één - twee - drie oplost. Daar moet je maar eens een middag voor nemen. Gelukkig maar, dat jullie allemaal vakantie hebben!

Wat moet je doen?

Hierbij zie je 10 plaatjes staan: het lijkt net een verhaaltje. Maar dat is het nog niet, want alle plaatjes zijn door elkaar geraakt.

Gelukkig, dat er in elk plaatje een nummer verborgen is.

Ga dus maar goed zoeken, zodat je eerst precies weet hoe de volgorde van de plaatjes is.

En als je die gevonden hebt, dan mag je bij die plaatjes een verhaaltje maken.

Eerst neem je dus het plaatje waar een 1 in verborgen zat, dan neem je het plaatje waar een 2 in stond, enz.

Maak je een leuk verhaaltje?

Stuur het dan op naar

Uitgeverij Ploegsma, Keizersgracht 616, Amsterdam-C.

vóór 15 januari 1972.

We hebben de post al gewaarschuwd dat er een heleboel brieven zullen komen. Het leukste verhaaltje krijgt een plaatsje in „Het licht schijnt overal“, van het volgend jaar. Dan kunnen jullie het allemaal lezen.

Bij je verhaaltje moet je schrijven:

1. Hoe je heet.
2. Waar je woont.
3. Hoe oud je bent.
4. Of je een jongen of een meisje bent.
5. Links bovenaan op de envelop schrijven: KERSTVERHAAL-WEDSTRIJD.

En . . . ga nu maar vlug naar de plaatjes kijken.

O ja, dat zouden we nog bijna vergeten: er zijn natuurlijk ook mooie prijzen.

Voor de kinderen tot en met 8 jaar:

Hoofdprijs voor de jongens: EEN DOOS MECCANO

Hoofdprijs voor de meisjes: EEN POP

Maar als je daar niet bij hoort, heb je toch nog kans op een mooie prijs, want we hebben hier voor deze prijsvraag 25 mooie boeken klaarliggen!

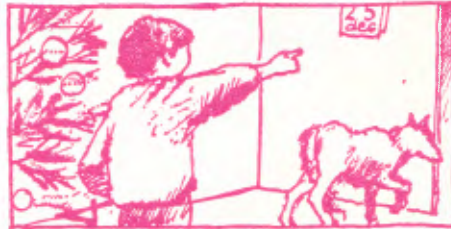
Voor de kinderen van 9 jaar en ouder:

Hoofdprijs voor de jongens: EEN VOETBAL

Hoofdprijs voor de meisjes: EEN REISWEKKERTJE

Ook voor de groten liggen er 25 spannende boeken te wachten. Op wie? Misschien wel op jou! Ga maar vlug aan het werk.

Veel plezier!

Buiten in de winter

De donkere dagen voor Kerstmis noemen de mensen de eerste drie weken van december. De drie weken na de kerst zijn net zo donker, hoor. Als je kerstvakantie hebt, is het net winter geworden. Het staat op de kalender: 21 december - begin van de winter. Het is de stille tijd in de natuur: nergens zie je bloemen, de bomen zijn kaal. Behalve de hulst, de liguster, sparren en dennen en nog een paar bomen en struiken, die blijven de hele winter groen.

Nu zul je je wel eens afgevraagd hebben waarom de ene boom wel en de andere boom niet zijn blad verliest. Dat zit zo: in bladeren zitten huidmondjes, heel kleine gaatjes waardoor water uit het blad verdampt. Als in de winter de grond bevroest, kunnen de wortels van de bomen er geen water meer uithalen. Dan is het net of je in de woestijn bent: je hebt het warm en je zweet, maar je hebt niets te drinken en dan droog je uit. Als ze hun blad nog hadden, zouden de bomen ook uitdrogen, als het vroom. Want al is het dan koud, door de huidmondjes verdampt toch een massa water. Daarom hebben de bomen, die in de winter groen gebleven zijn, dik leerachtig blad dat niet zo makkelijk uitdroogt, en in dat blad zitten maar weinig huidmondjes.

Hulst zou je nooit in huis ophangen met Kerstmis, als er niet van die vrolijke rode bessen aan zaten. Buiten in de tuinen en in de parken zie je ze ook, die bessen tussen het stekelige hulstblad. Maar na de kerst zul je al gauw merken dat de bessen verdwenen zijn. De vogels hebben ze opgegeten. Eigenlijk zijn die er niet zo erg dol op, ze eten liever lijsterbessen en vlierbessen. Maar die waren in de herfst al op en honger maakt ook hulstbessen zoet. De doorschijnende rode bessen van de Gelderse roos trouwens ook, die eten ze ook alleen maar als er niets anders te krijgen is. Soms hangen die er in het voorjaar nog, helemaal verschrompeld tussen het ontluikende blad.

In de bessen zitten pitjes en als de vogels de bessen oppikken, slikken ze natuurlijk ook die pitjes in. In de vogelmaag gebeurt daar niets mee: de pitjes hebben een harde dop en worden daarom niet door het maagsap verteerd. Al vliegende of zittend op een tak laat een vogel af en toe iets vallen en daarin zitten ook de pitjes uit die bessen. Die ontkiemen als ze in goede aarde gevallen zijn en hebben al meteen van de vogel een beetje mest meegekregen. Zo zorgen de vogels ervoor dat de bessen niet allemaal onder de struiken ontkiemen waar ze aan groeien, zodat ze elkaar alleen maar in de weg zouden staan. Het zouden zo nooit grote struiken kunnen worden, maar wel als ze op een kaal stukje grond of in het gras terecht komen.

De vogels zijn de enige dieren die je in die donkere dagen veel ziet. Ze hebben het niet zo gemakkelijk, vooral niet als het gaat vriezen. In de buurt van de huizen proberen ze dan nog wat te vinden, dat we naar buiten hebben gegooid: kruimels en stukjes brood.

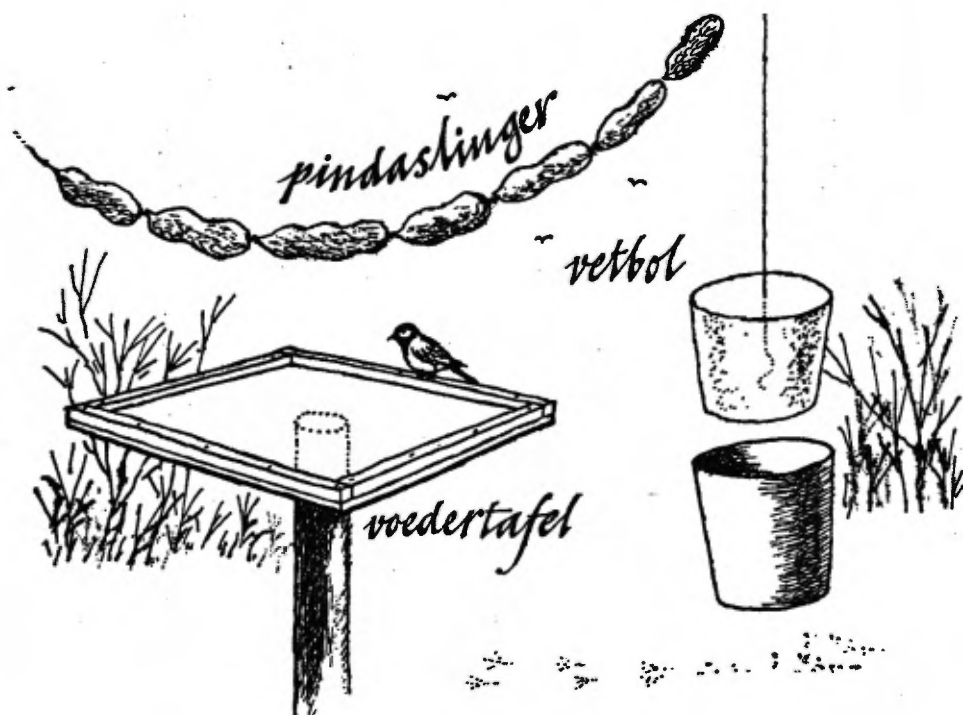
Je kunt zelf veel voor de vogels doen. En het leuke is dat je ze dan gewoon van achter het raam kunt bekijken, soms van heel dichtbij.

Voeren kun je ze overal, of je nu in de stad woont of buiten. Hebben jullie een tuin, dan is het al heel makkelijk, maar vogels komen ook wel op het balkon. Je

kunt aan je vader vragen of hij een voedertafel op de rand van het balkon wil maken. Zo iets hoeft niet meer te zijn dan een vierkant stuk spaanplaat of hardboard (geen triplex, want dat wordt bobbelig als het nat wordt) met een laag randje eromheen, zodat het voer er niet af kan waaien. In de tuin kun je natuurlijk ook een voedertafel maken, op een paal van ongeveer 1,75 meter, zodat de katten er niet bij kunnen.

Je kunt er van alles opleggen: bruin brood, gekookte aardappels en soepbenen, kliekjes als er maar niet te veel zout in zit. Roodborstjes, merels en lijsters zijn dol op haveremout zo uit het pak. Merels en lijsters komen niet graag op een voedertafel, want ze zijn gewend hun eten op de grond te zoeken. Op een plekje uit de wind kun je rotte appels en klokhuizen voor ze neerleggen.

Als het koud is, moeten vogels vooral veel vet hebben. Natuurlijk heb je wel eens slingers pinda's in een tuin zien hangen. Dat doen de mensen vooral voor de koolen en de pimpelmezen, die heel handig de doppen openpeuteren, terwijl ze ondersteboven aan de slingers hangen. Spekzwoerdjes kun je met een touwtje aan een boomtak binden en als je nu eens een echt leuk werkje wilt doen, kun je een vetbol maken. Daar gebruik je reuzel of vet zonder zout voor. Dat smelt je in een pannetje en je roert er flink wat zonnepitten en vogelzaad doorheen. Daarna giet je het in een blikje of bekertje en je legt er meteen een katoenen draad in waaraan je de vetbol straks kunt ophangen. Als het vet hard geworden is, moet je er wel het bekertje of blikje afhalen. Als dat moeilijk gaat, houd je het hele ding even in warm water, dan gaat het er vanzelf af. De vogels doen een hele tijd met zo'n vetbol en het zijn vooral de grappige mezen die je daar een groot plezier mee doet.

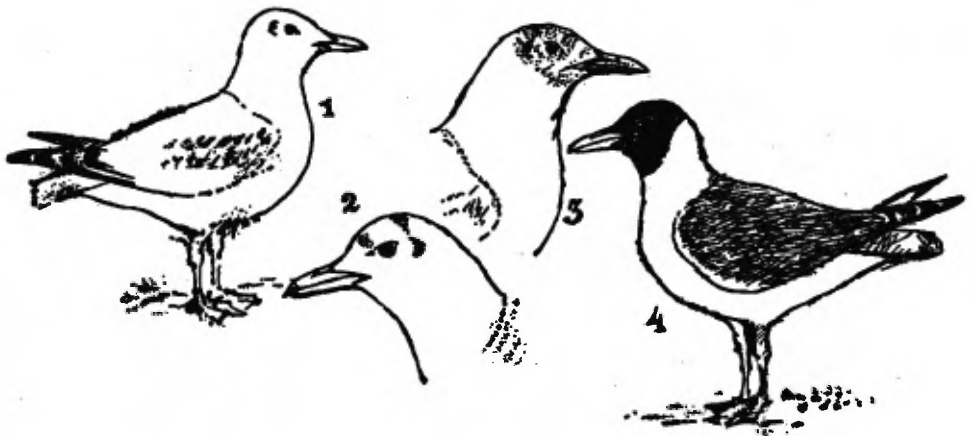
Je kunt beter iedere keer een klein beetje voeren dan een heleboel ineens. Kliekjes en gekookte aardappels bevriezen nogal gauw. Als er 's nachts voer buiten blijft liggen, komen de ratten erop af - en die voer je toch niet?

Drinkwater is net zo nodig als voer. Maar je moet er wel voor zorgen dat de vogels er geen bad in kunnen nemen. Dat is gevaarlijk voor ze, als het vriest. Het beste kun je er dan grofmazig gaas overheen leggen, maar zo dat de vogels erdoorheen toch met hun snavels bij het water kunnen. Doe er als het vriest een scheepje suiker in. Dan bevriest het niet zo gauw. Als er sneeuw ligt, hoef je niet voor water te zorgen. De vogels pikken dan de sneeuw op en laten dat in hun bek smelten.

Het hangt ervan af waar je woont, welke vogels er op het voer af komen. Natuurlijk zijn het eerst de mussen en de spreeuwen erbij. Die zie je overal. Maar als je ze zo dichtbij ziet, valt je misschien voor het eerst op dat die spreeuwen er zo spikkelig uitzien. Tegen het voorjaar verdwijnen die lichte spikkels, dan wordt de spreeuw weer helemaal zwart met mooie glanzen in de kleuren van de regenboog als de zon op zijn veren schijnt.

Zo iets zie je ook bij de kokmeeuwen. Die kun je met stukjes brood vanaf het balkon of uit het raam voeren. Niet dat ze zo nodig gevoerd moeten worden, hoor, want meeuwen scharrelen overal wel hun kostje op, ook als het vriest. Maar voer je ze toch, dan komen ze al van heel ver aanvliegen. Het is net of ze elkaar waarschuwen. Dat is niet zo, maar als een meeuw een andere ergens heel snel heen ziet vliegen, weet hij dat daar wat te halen moet zijn en dan gaat hij daar ook heen.

Maar nu moet je eens goed op die meeuwen letten. Ze hebben een witte kop, de meeste met een zwart vlekje achter het oog, op de plek waar je zou zeggen dat zijn oren moeten zitten. Bij sommige kokmeeuwen zijn er al een paar dunne grijze lijntjes dwars over de kop die die oorvlekjes met elkaar verbinden. Het is dan net of ze van die ouderwetse oorwarmers op hebben. Als je nu iedere keer, wanneer je die schreeuwleijks van dichtbij ziet, op hun kop let, zul je op een dag ontdekken dat die kop steeds donkerder wordt, eerst net of die grijs beschimmeld is, later helemaal donkerbruin, als chocolade. Zo zijn de meeuwen de hele zomer, maar in de winter hebben ze een witte kop. Een heel enkele keer zie je al een meeuw in het 'zomerkleed' in december. Dat is dan al een heel klein teken dat het toch weer eens voorjaar wordt.

Fifty-fifty

Grote prijsvraag

Wie kent de vijftig antwoorden op de vijftig vragen?
De tien beste inzenders ontvangen een mooi boek.

1. Noem twee soorten valken.
2. Noem vier namen van dieren met goud.
3. Wat is het merkwaardige van de koekoek?
4. Wat is een sterntje?
5. Noem vijf namen van dieren met een H.
6. Waarheen trekt de ooievaar?
7. Noem drie soorten knaagdieren.
8. Noem vijf namen van dieren met een R.
9. Wat is een waard of woerd?
10. Wat is een manifestatie?
11. Wat is het: stiekum of stiekem?
12. Wat is een kobold?
13. Noem drie betekenissen van want.
14. Wat is de betekenis van: drecht?
15. Wat betekent het woord: abattoir?
16. Wat is een zijl? (In Delfzijl, Blokzijl)
17. Noem twee betekenissen van sleutel.
18. Noem een spreekwoord met haast.
19. Noem een spreekwoord met maart.
20. Ken je een spreekwoord met beer?
21. Noem vier plaatsnamen eindigend op beek.
22. Noem drie plaatsen in Noord-Brabant met een B beginnend.
23. Noem drie plaatsen met hoek erin.
24. Wat is de fauna van een land?
25. Wat is de flora van een land?
26. Wat is het stroomgebied van de Schelde?
27. Waar ligt de Knardijk?
28. Noem zes Nederlandse provinciehoofdsteden.
29. Welke zeestraat ligt tussen Engeland en Frankrijk?
30. Waar staat de Big Ben?
31. Hoe heten de boten die langs de kust varen?
32. Wat zijn Catalina's?
33. Welke schaatstocht is heel populair in Nederland?
34. Wat is kunstrijden?
35. Wat is schoonrijden?
36. Welk spel wordt al zwemmend gespeeld?
37. Wat is een snoeksprong?
38. Wat is een jamboree?
39. Welke plaats in Nederland heeft een circuit voor autoraces?
40. Wat is een circuit?
41. Noem een populair sportvliegtuig.
42. Waar ligt de Cauberg?
43. Welke staatsmijn is in 1955 aangeboord?
44. Wat is hard water?
45. Wat is zwaar water?
46. Noem eens drie voetbalclubs uit de eerste divisie.
47. Noem eens vijf populaire muziek- en zanggroepen.
48. Wie is John Glenn?
49. Op hoeveel heuvels is Rome gebouwd?
50. Wie is Stradivarius?

Stuur je antwoorden naar:

Uitgeverij Ploegsma - Keizersgracht 616 - Amsterdam

Wel even op de envelop zetten: Fifty-Fifty.

Amnesty International

is een klein kaarsje, een flakkerend vlammetje achter prikkeldraad, een kleine lichtstraal van hoop in de harten van mensen, die in het donker zitten, mensen achter tralies, in een gevangenis.

Wat hebben die mensen gedaan?

Zijn het misdadigers? Dieven of rovers? Of misschien wel moordenaars? Nee, dat zijn ze niet.

Ze zitten opgesloten in landen, waar geen werkelijke vrijheid heerst, waar de mensen niet mogen zeggen, wat ze denken. En deze gevangenen hebben dat tóch gedaan. Ze hebben gezegd, dat de machthebbers in hun land ongelijk hebben. En dat mocht niet.

Daarom zitten ze nu in de gevangenis. Allerlei mensen zijn het, gewone mensen, zoals wij ze om ons heen kennen: studenten, toneelspelers, artsen, boeren, arbeiders, priesters.

Ze worden achtervolgd, opgesloten, gemarteld en soms zelfs gedood, vaak zonder dat iemand er iets van weet, zonder dat iemand iets voor hen doet.

Niemand?

Toch wel! Sinds 1961 bestaat AMNESTY INTERNATIONAL.

Dat is een groep mensen, die deze gevangenen willen helpen. En dat doen ze ook. Ze kijken er niet naar, of ze het wel helemaal eens zijn met wat die gevangene heeft gezegd. Ze helpen iedereen.

Tenminste, als de gevangene geen geweld gebruikt heeft. Dat is de enige voorwaarde.

Als hij alleen maar gesproken heeft, maar niet gevochten. Dan komt Amnesty International in actie.

Hoeveel mensen werken er mee?

AMNESTY INTERNATIONAL heeft ruim 18.000 leden in meer dan 40 landen. Het Internationaal Secretariaat en het onderzoeksbureau, waar men de namen van nieuwe gevangenen en hun gegevens nagaat, is in Londen gevestigd. Daar zitten een paar mensen de hele dag te werken.

Maar er zijn ook een groot aantal vrijwilligers, die een paar uur per dag of per week komen helpen.

Anders zou al het werk niet klaar komen.

Wat doen die mensen dan?

Ze schrijven brieven aan regeringen en ambassades, aan kranten die het nieuws verder vertellen moeten. En vooral aan het gezin en de vrienden van de gevangene.

Als er een zware en lange gevangenisstraf verwacht wordt, sturen zij een advocaat, iemand, die gaat luisteren of alles wel eerlijk gaat bij het proces.

Ze zorgen ook, dat het gezin geld krijgt om van te leven.

Zou het nu wel helpen?

Ja zeker, het helpt. Steeds meer politieke gevangenen worden vrijgelaten. Van 1961 tot 1970 heeft Amnesty International voor 6000 gevangenen gewerkt. 2200 van die gevangenen zijn nu al vrijgekomen. Vele anderen kregen een verlichting van straf en/of een betere behandeling.

En dat is begrijpelijk. De regeringen willen niet graag dat de mensen in het buitenland slechte dingen van hen horen.

De hulpgroepen van Amnesty schrijven regelmatig naar de gevangene en zijn gezin. Als er iets nodig is weten zij het al gauw. Ze sturen pakjes, boeken en kerstkaarten.

Zo blijft de gevangene hopen. Hij weet, dat hij niet vergeten wordt. En dat is goed.

Maar kinderen, kunnen die ook iets doen?

Ja, jullie mogen ook helpen. Jullie kunnen meedoen aan de kaartenactie. Iedere maand zoekt het onderzoeksbureau in Londen drie gevangenen voor de kaartenactie uit. Dat zijn gevangenen die dringend hulp nodig hebben.

Nu gaan alle deelnemers aan de kaartenactie kaarten aan deze drie gevangenen sturen. De kaarten kun je bij Amnesty International bestellen. En daar kun je iets op tekenen of verven. Iets dat fijn is voor de gevangene om te zien.

Ik ben er wel zeker van, dat je op zo'n tekening extra je best doet.

Als de gevangene nu opeens zo'n hele stroom kaarten krijgt, worden zijn bewakers vaak nieuwsgierig. Hoe kan dat? Heeft die man of vrouw zoveel vrienden?

En als er dan ook nog door Amnesty International naar de bewuste persoon gevraagd wordt, dan komt het vaak voor, dat deze mensen opeens beter behandeld worden, of ja . . . zelfs vrijgelaten.

Dat is toch prachtig?

Daar willen jullie vast ook wel aan meewerken.

Een kaart, waarop het adres van de gevangene al is gedrukt, kost f 0,25.

Je kunt er bij Amnesty International naar vragen: Jacob van Lennepkade 13, postbus 6262, Amsterdam, tel.: 020 - 143850.

Viering van oudejaarsavond

Oudejaarsgebruiken in vroeger dagen

Wanneer op 31 december aanstaande de klok twaalf uur heeft geslagen en je bent dan nog op, wens je natuurlijk de ouders en verdere familieleden een gelukkig en voorspoedig nieuwjaar. Niemand vindt dat vreemd, het zou zelfs heel raar zijn als je het niet deed. Een jongen, die zo omstreeks 1553 oudejaarsavond om 12 uur zijn familie en bekenden een voorspoedig nieuwjaar toewenste, liep echter de kans uitgelachen te worden. Z'n broertje zou bijvoorbeeld beweren dat hij zes dagen te laat was met z'n wens, terwijl zijn oom hem uit zou leggen dat het nieuwe jaar pas met Pasen begon.

Misschien werd er wel hevig gekibbeld, terwijl ze feitelijk alle drie gelijk hadden. Immers, bij de komst van het christendom stelde de Kerk het begin van het jaar op 25 december. Verschillende vorsten echter hielden er een eigen hofstijl op na en lieten het nieuwe jaar met Pasen beginnen. Het gewone volk vierde het nieuwjaarsfeest op de eerste januari.

Je zou ervan in de war raken! Dat vond de Spaanse landvoogd Requesens blijkbaar ook en hij vaardigde op 16 juni 1575 dan ook een bevel uit, waarbij hij bepaalde dat het nieuwe jaar voortaan zou beginnen op 1 januari.

Zoals je weet is het op oudejaarsavond om twaalf uur gewoonlijk een herrie van jewelste. Schepen fluiten, klokken luiden en fabriekssirenes gaan tekeer, terwijl er overal vuurwerk wordt afgestoken.

Ook onze voorouders begonnen het nieuwe jaar met het blazen op hoorns en het slaan op trommels en ketels, want ze dachten dat boze geesten door deze herrie verdreven werden en zodoende het komende nieuwe jaar niet konden bederven.

Hoewel men tegenwoordig bij de jaarwisseling nóg graag veel lawaai maakt, zal toch niemand hiermee de boze geesten willen verdrijven.

De oude Germanen waren altijd ontzettend nieuwsgierig wat het komende jaar zou brengen: geluk of onheil. Nu wisten ze verschillende maniertjes om dat aan de weet te komen. Men moest bijvoorbeeld goed op de wind letten.

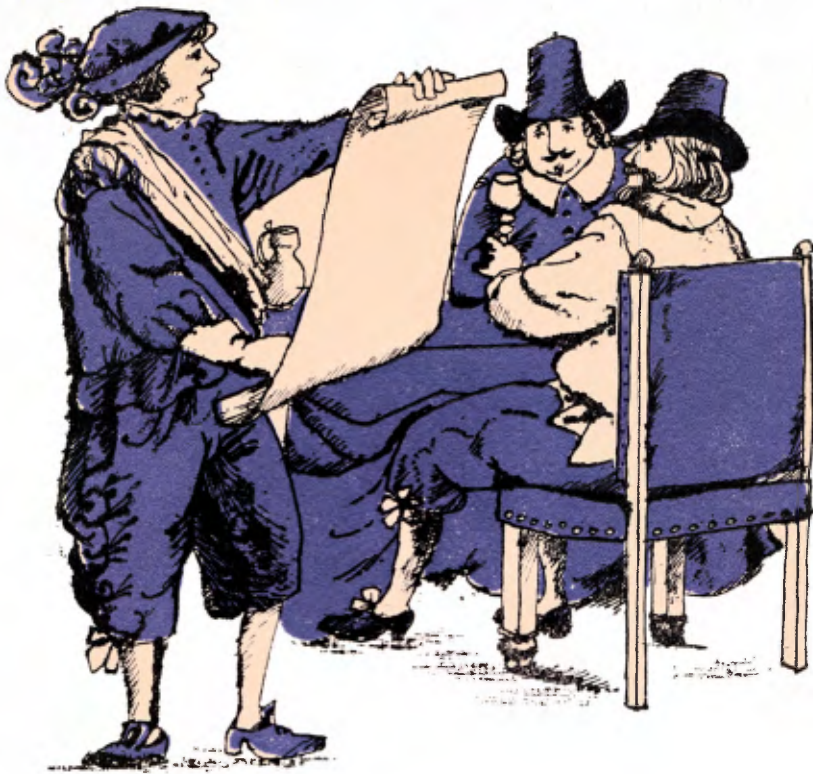
Kwam die op oudejaarsavond uit het westen, dan zouden er in het komende jaar veel vorsten en helden sterven. Kwam de wind uit het oosten, dan kon het wel eens gebeuren dat men veel vee verloren zag gaan en als de wind uit het zuiden kwam, dan zouden er veel mensen sterven in het nieuwe jaar.

Geluk en voorspoed kwamen er alleen als de wind uit het noorden kwam. Je moest het maar weten!

Je kon ook op het dak van je huis gaan zitten met een zwaard in je hand. Op dat zwaard moesten toverspreuken gekrabbeld worden en daaruit kon je dan de toekomst lezen. Maar ja, koffiedik kenden de Germanen dan ook niet!

Ook waren er, die op oudejaarsavond op een kruispunt op een stierenhuid gingen zitten. Ze waren er namelijk van overtuigd, dat de elfen in die nacht voorbijtrokken

en hun voorspoed en geluk konden voorspellen.

Er was nog een andere manier ook om te weten te komen wat het nieuwe jaar je bracht. Je ging dan naar een oude vrouw en vroeg haar wat koeken voor je te bakken. Rezen de koeken goed en vielen ze dik uit, dan voorspelde dat een gelukkig jaar. Ook nu is het de gewoonte om op oudejaarsavond oliebolletjes te bakken, maar niemand denkt er aan om uit een schaal met heerlijke oliebolletjes eens even de toekomst te voorspellen.

In het eerste dagblad in het nieuwe jaar kun je wel eens de nieuwjaarswens van Thomasvaer en Pieternel lezen. Deze figuren stammen uit de tijd van de Rederijderskamers. Dit waren letterkundige verenigingen die dicht- en toneelkunst beoefenden. Op nieuwjaarsdag stuurde elke Rederijderskamer een rederijdersknaap op stap, die een brede sjaap van rood, groen of blauw fluweel droeg, waarop de spreuk van de Kamer met goud of zilver was geborduurd. Het doel van de knaap was andere Rederijderskamers, namens de Kamer door wie hij gestuurd werd, voorspoedig Nieuwjaar toe te wensen. Dit deed hij in de vorm van nieuwjaarsgedichten, die speciaal gemaakt waren voor de andere Rederijderskamers. Langzamerhand werd dit een algemeen gebruik en gingen ook de burgers nieuwjaarsgedichten rondsturen. Thomasvaer en Pieternel zagen in die tijd het levenslicht.

Zo zie je dat in onze moderne tijd nog tal van nieuwjaarsgebruiken uit lang vervlogen jaren in zwang zijn, hoewel men er de oorsprong over het algemeen niet van kent en nog minder gelooft in de heilzame werkingen, die onze voorouders aan sommige van deze gebruiken toeschreven.

Oudejaarsavondhapjes

Oudejaarsavond is de avond van anijs- en chocolademelk, van olie- en appelbollen. Maar zo'n avond leent zich ook uitstekend voor het serveren van snacks uit allerlei landen.

Bij de keuze van de volgende recepten hebben wij ons laten leiden door de volgende voorwaarden: de bereiding mag niet duur en moet gemakkelijk zijn. Het spreekt vanzelf dat het brood eerst met boter besmeerd moet worden.

1. *Oslofjord.*

Stukje roggebrood, hierop om beurten in dwarsrichting van het brood: stukje zoute haring, stukje tomaat, stukje augurk.

2. *Jokkmokk special.*

Van korst ontdaan stukje wittebrood, beleggen met een plakje ham, hierop een blokje kaas, er om heen wat peterselie, afwerken met mayonaise.

3. *Vasabrød.*

Stukje vasa-brood, in de lengterichting beleggen met schijfjes in rookvlees gerolde augurk.

4. *Roskildebrød.*

Stukje bruin brood besmeren met boter gemengd met fijn gehakte uitjes, daarop een blaadje sla, hierop een rond gedraaide, in de lengte doorgesneden, halve zoute haring, vastzetten met een prikker. Slablad bestrooien met paprika-poeder.

5. *Reykjavíksylt.*

Half hard broodje beleggen met zure haring, daarover ringetjes ui.

6. *Kurdämmchen.*

Stukje wit brood, er op een schijf leverworst, garneren met augurk, paprika en tomaat.

7. *Wiener Prater.*

Stukje wit brood, beleggen met in rookvlees gerolde partjes sinaasappel, garneren met mayonaise.

8. *Polskaja.*

Zwart roggebrood in cirkeltjes snijden b.v. met limonadeglas, hierop schijfje tomaat, hierop even groot plakje kaas, hierop tomaat, garneren met peterselie.

9. *Kecskemét.*

Halfhard broodje, paprika en ui fijnhakken, dit tezamen met schijfjes Gelderse worst op broodje leggen.

10. *Bistrítsa.*

Sprot halveren en met schijfjes tomaat op een stukje bruinbrood.

11. *Stara Zagora.*

Roggebrood met tomaat, peper, zout en daarover ham.

12. *Warna.*

Roggebrood met zilveruitjes en paprika.

13. *Pardoebice.*

Wit brood met leverworst en kappertjes.

14. *Koroni.*

Sneetje krentenbrood.

15. *Bradsj.*

Sardientjes met fijngesneden olijven, paprika en zilveruitjes op wit brood.

16. *Boryslaw*.

Roggebrood met heel jonge kaas, daarop ringen van een zoete ui.

17. *Frosione*.

Gelderse worst op wittebrood, besprenkeld met citroensap.

18. *Leixoes*.

Sardientjes op wittebrood.

19. *Torrevieja*.

Half broodje met fijn gesneden nootjes en kleine stukjes sinaasappel.

20. *Petit pain Huchette*.

Stuk stokbrood met camembert.

21. *Kyle special*.

Rookvlees en kaas in een geruit patroon op een stukje wit brood.

Skill-drive

Dit spel kan het gezin een paar echt gezellige uren verschaffen. Het eist van de organisator en spelleider wel enige voorbereiding, maar alleen dat al is een plezierige bezigheid, laat staan wat er dan nog later aan plezier voor de anderen op volgt. Om te beginnen is het al fijn dat in deze dagen het huis is versierd. Dat hoeft dus niet meer te gebeuren.

Wat wel gebeuren moet is dat iedere speler een feestversiering krijgt opgespeld. Daarmee is iedereen klaar voor het spel. O nee, ieder krijgt nog papier en een potlood of balpen.

De spelleider heeft door het hele huis verspreid zeven (of zo hij dit zelf wil nog meer) tafeltjes of bankjes met opdrachten neergezet. Iedere speler wordt nu de plaats aangewezen waar hij/zij beginnen moet; daarna is hij/zij vrij in de volgorde der opdrachten. Wel moeten vanzelfsprekend alle opdrachten worden uitgevoerd en mag maar steeds bij elke opdracht één speler bezig zijn.

De zeven verschillende opdrachten zijn:

1. Op het eerste tafeltje (dat bijvoorbeeld Londen wordt genoemd) liggen twaalf foto's van bekende personen. Er staan geen vermeldingen van namen bij. Deze kunnen eventueel uit geïllustreerde bladen geknipt worden. Schrijf de juiste namen op van de juiste personen, luidt de opdracht.
2. Op het tweede tafeltje (Parijs) zetten we twaalf genummerde flesjes met verschillende vloeistoffen, die al ruikende genoteerd moeten worden.
3. Op het derde tafeltje ligt een lijst met titels van grammofoonplaten; hier moeten de spelers de betreffende zangers, zangeressen of muziekgroepen van noteren.
4. Op het vierde tafeltje liggen tien verschillende advertenties, waaruit de namen van de produkten zijn weggeknipt. De spelers vullen de namen van de produkten in op volgorde.
5. Op het vijfde tafeltje liggen acht verschillende lapjes stof. Hiervan de namen vermelden. Hierbij speciaal zelf goed nagaan welke stoffen het zijn.
6. Op het zesde tafeltje liggen twaalf prentbriefkaarten, van de eigen woonplaats of plaatsen in de directe omgeving, waarvan de onderschriften natuurlijk niet aanwezig mogen zijn. De spelers moeten de juiste onderschriften bij de kaarten noteren.
7. Op het zevende tafeltje ligt een lijst met twaalf boekentitels. De namen van de verschillende schrijvers of schrijfsters moeten worden genoteerd.

Iedere speler krijgt b.v. tien minuten de tijd om een opdracht uit te voeren. Na tien minuten geeft de spelleider het sein om door te gaan naar de volgende opdracht (stad). Als alle steden bezocht zijn én daarmee het spel is beëindigd, gaan de spelers elkaars antwoorden onder leiding van de spelleider, controleren.

De spelleider legt duidelijk uit hoe de antwoorden van de opdrachten zijn. De winnende speler krijgt natuurlijk een prijsje.

C. la Porte-Korteweg

Oudejaarsavondverhaal

Vroeger, in de tijd voor de oorlog, toen er nog geen televisie was, maar slechts een bruin kastje, waaruit alleen onder luid geknetter iets te horen viel, en toen er nog geen centrale verwarming was, maar alleen grote, zwarte kachels bestonden, die met rode buiken brandden, en die zo lekker roken naar turf en hout, toen begon de oudejaarsavond al om half zes, als moeder de deur van ons huis dicht trok, en wij door de koude straten naar het huis van opa en oma liepen, terwijl onze voetstapen en onze opgetogen stemmen luid klonken in de stille vrieslucht.

In het grote huis van opa en oma, dat van onder tot boven rook naar olieballen, die in een teil beneden in de keuken op ons wachtten, kwamen alle ooms en tantes, alle neefjes en nichtjes die avond bij elkaar. En als je negen jaar was, mocht je de

hele avond opblijven. Tot de plechtige twaalf slagen toe, waarop het nieuwe jaar begon.

Eerst ging iedereen, die kon, naar de kerk.

Dat was het uur, waarin de laatste voorbereidingen voor het feest getroffen werden. Er moest nog poedersuiker in de kom worden gedaan voor de olieballen, en uit de kelder moesten oude kranten worden gehaald voor de pinda's, die gepeld zouden worden. En boven uit de kast kwamen de glazen tevoorschijn, die met een theedoek schoon geveegd moesten worden, en op het dressoir werden klaargezet.

Tegen de tijd, dat de mensen uit de kerk thuis kwamen, geurde de koffie, en voor de kinderen stond hete chocolademelk te dampen in grote bekers.

Dan begon het feest.

Er werden spelletjes gedaan: mens erger je niet, en ganzebord en kwartet speelden we, en we gaven elkaar raadsels op.

Op zeker ogenblik werden de kranten op de tafel uitgespreid, en dan werden daar zakken pinda's op uitgestort, die we pelden en oppeuzelden. Van tijd tot tijd ging de schaal met olieballen rond, die goudbruin en knappend, vol krenten en rozijnen en sucade het lekkerste waren, wat je je denken kon.

De ooms hielden een wedstrijd, wie de meeste olieballen op kon, en ze zaten breed en voldaan rond de tafel. Ze vertelden moppen, waar ze om bulderden van het lachen, maar die wij, kinderen, niet begrepen, en ze dronken uit kleine glaasjes.

Er waren nog geen chips, maar er waren grote, zure augurken en haring en lekkere worst. Er waren nog geen zoute pinda's, maar we hadden verschrikkelijk veel plezier met de lege doppen van de pinda's, die we voorzichtig in de kachel mochten laten glijden, waarna er een loeiend vuur ontstond in de zwarte dikbuik.

De tantes dronken port en kregen rode wangen. Ze lachten tegen ons en trokken ons op schoot en aaiden ons.

En later, nog later, als je bijna omviel van de slaap, en het al elf uur was geworden, vertelde onze eigen vader, die van alle ooms het beste kon vertellen, een verhaal, een oudejaarsavond-verhaal, zoals we het noemden, hoewel dat natuurlijk een erg lang en gek woord was!

Toen ik negen jaar was, en voor het eerst mocht opblijven, vertelde hij het verhaal over de reis van Vidar, en ik zal proberen het net zo goed te vertellen, als hij het deed.

Vidar staarde somber naar het dal, dat aan zijn voeten lag. Wouden, waarin reusachtige bomen stonden, kropen omlaag en aan de andere kant weer tegen de bergen op. Op de open plekken en onderin het dal, waar een grijs riviertje traag zijn weg zocht, staken grauwe rotsmassa's dreigend omhoog.

Hij zuchtte, terwijl hij een klein zakje vanonder zijn bloes tevoorschijn haalde, en er een steen uit pakte. Het was een kleine, heldere steen, doorzichtig maar die het licht, dat zij opving, brak en terugstuurde in de mooiste en wonderlijkste kleuren, die je je maar kon voorstellen.

Wanneer hij de steen naar het licht keerde, wist hij, dat de woorden, die zijn vader hem had gezegd, toen hij hem de steen gaf, in zijn hart duidelijk en klaar te horen zouden zijn: „Heb God lief, en je naaste als jezelf.”

Aan de overkant van het dal verhief zich een plateau, waarop je een lang, mooi pad zag, dat verder liep in de zon en in de ruimte. Daar begon het andere land, wist Vidar. Daar moest hij heen.

Naar het andere land, het nieuwe land, moest hij de flonkerende, kleine steen brengen!

Nog één keer keek hij naar de steen. Toen borg hij hem vlug weg, en zette de eerste stappen op het pad, dat naar beneden voerde, het dal in, tussen de hoge bomen door. Eigenlijk had hij zin om uit te rusten, om te wachten en niet verder te gaan. Hij had al zo'n lange en moeilijke tocht achter de rug. Hij was moe, verschrikkelijk moe, en hij verlangde er naar bij een vuur te zitten, een beetje te praten met vrienden, te eten, en dan te slapen, eindeloos te slapen. Maar hij kon immers niet terug? Achter hem was het vijandelijke land, dat grensde aan de zee. Het schip, waarop hij had gevaren, was verbrand. Een weg terug was er niet voor hem.

Zolang hij het pad naar het nieuwe land kon zien, keek hij er naar, maar tenslotte belemmerden de bomen hem het uitzicht, en het grote woud werd trouwens zo dicht en duister, dat hij al zijn aandacht nodig had om de goede weg te kunnen volgen. Hij stapte stevig door, maar hoe dieper hij het bos inkwam, hoe meer hij het gevoel kreeg, dat alle bomen naar hem keken, en dat ze elkaar ritselend iets toefluisterden. De bomen waren oud, en in de dikke stammen zaten hier en daar grote gaten, die hem als ogen leken aan te staren.

Hij voelde zich niet erg op zijn gemak. Onwillekeurig begon hij harder te lopen, terwijl hij probeerde geen geluid te maken.

Langzamerhand kreeg hij het idee, dat hij niet alleen was in het bos.

Nu waren het niet de bomen, waarvan hij meende, dat ze met elkaar praatten, en elkaar verhalen over hem vertelden, maar het leek wel, alsof er veel meer mensen in het donkere woud liepen. En allemaal gingen ze dezelfde kant uit als hij, terwijl hij tot nu toe steeds het gevoel had, dat alleen hij maar op reis was.

Het bos was nu zo donker, dat het moeilijk was verder dan een paar meter te kijken, maar overal, voor en achter zich, rechts en links van hem, hoorde hij gekraak van takjes, geschuifel van voetstappen, soms een hijgen of zuchten . . .

Voordat hij op reis was gegaan, had zijn vader hem wel iets verteld over de tocht, die hij zou maken, al was het dan ook niet te veel. Hij had de steen gekregen met de opdracht die goed te bewaren, en wanneer het nodig mocht zijn, hem te raadplegen, er sterkte uit te putten en kracht.

„Maar niet met geweld, mijn zoon, kun je deze opdracht vervullen. Laat de liefde je steeds leiden, zoals de boodschap, die deze steen je geeft: 'Heb God lief, en je naaste als jezelf.'”

Toen had zijn vader nog gesproken over gevaren, die hij op zijn reis kon verwachten, zonder dat Vidar precies begreep, wat hij bedoelde. Hij sprak zo vaag, zo moeilijk!

Aan het einde van de reis, vlak voordat hij het nieuwe land zou bereiken, moest hij door het 'dal van de herinnering' reizen, had hij gezegd.

Dat zou het laatste gedeelte zijn.

„Let op, mijn zoon!” waarschuwde hij, „want zelfs daar zal men nog proberen je van je opdracht af te brengen. Zoals overal onderweg, zal men ook daar, maar dan voor de laatste maal in het oude land, trachten je de steen te ontfutselen. Bewaak en bewaar hem! Blijf trouw en standvastig!”

En nu, hoe dieper hij het bos in kwam, hoe dichter de geheimzinnige, schuifelende voetstappen hem naderden. Soms zag hij ineens een schimmige gedaante opduiken, die daarna weer verdween. Een wapperende, zwarte jas, een boosaardig gezicht, een magere gestalte . . .

Op het laatst begonnen ze hem aan te spreken. Ze sisten:

„Weet je nog wel, die jongen, die zo'n honger had? Je hebt hem niets gegeven, en toch had jij een heel brood in je rugzak!”

„Ja, maar ik moest nog de hele dag lopen, en ik wist niet, wanneer ik weer iets te eten zou krijgen!“ verweerde Vidar zich.

Een ander fluisterde scherp: „O, maar dan dat oude vrouwtje! Je liet haar maar slepen met die zware zak, en je stapte er vrolijk langs, zonder een hand uit te steken!“

„Die keer? Ja, toen was ik zelf doodmoe. Ik had al uren en uren gezworven, en nog had ik geen idee, waar ik zou kunnen slapen die nacht!“ antwoordde Vidar.

Nu kwam er een schelle stem, die kraste:

„Weet je nog, die steen, die je naar die jongen gooide, omdat hij je uitschold . . .?“

„Weet je nog, de melk, die je gapte . . .“

„Weet je nog, die hond, die je een trap gaf . . .“

„Die keer, dat je iemand hebt vervloekt . . .“

„Die keer, al die keren, dat je loog . . .“

„Dat je wegliep, als je helpen moest . . .“

De stemmen schreeuwden hem nu toe. In het begin antwoordde Vidar op elke beschuldiging, probeerde hij het uit te leggen.

Maar al die herinneringen, ze kwamen hoe langer hoe dichterbij hem, ze drongen zich aan hem op. Al die keren, dat hij was weggevlucht van zijn opdracht die hij gekregen had, voordat hij de reis begon: „Heb God lief, en je naaste als jezelf.“ Het reusachtige bos werd dichterbij en donkerder. Vidar kreeg het hoe langer hoe benauwder.

Hij stopte zijn vingers in zijn oren om de stemmen niet te horen.

Hij vroeg zich wanhopig af, hoe hij de schimmen kon verjagen. En had hij dan niets, had hij dan geen enkele keer iets gedaan, wat goed was?

„Weet je nog . . . weet je nog . . .?” sisten de stemmen.

En toen vleiend: „Blijf maar hier, in dit bos. Blijf maar bij ons. Waarom zou je nog verder reizen? Blijf bij ons en ga slapen. Je mag rusten tussen de varens. Je hoofd zal liggen op het zachte mos, en de beuken zullen hun kruinen boven je hoofd uitspreiden!”

„Ga weg . . . ga weg!” schreeuwde Vidar plotseling luid, en zijn handen zochten het zakje met de steen, die hij angstig omklemde.

„Ik weet het wel, o . . . ik weet het wel, dat ik zo vaak verkeerd was, maar ik moet verder . . . verder!” riep hij vastbesloten.

De woorden weerkaatsten tegen de dikke boomstammen, en het leek alsof er honderd keer „verder . . . verder . . . verder . . .” werd geroepen.

Maar de stemmen verstomden, de voetstappen vertraagden.

Nu werd het woud dunner. Het werd lichter, en na enige ogenblikken stond Vidar in het dal met de rotsblokken, waar een grijs riviertje doorheen stroomde. Opgelucht haalde hij adem, en holde er heen.

Langs de kant stonden wilgen, en lang riet groeide in het water. Het was er zo warm in de zon, en zo stil, dat je er slaap van kreeg. Het water was lauw en spoelde zachtjes rond zijn voeten, en bijna had Vidar toegegeven aan het verlangen om te rusten. Hij zat al met zijn rug tegen een boom geleund, en rond zijn hoofd zoemden muggen: „Blijf maar en slaap en slaap . . .”

Krekels sjirpten: „Slaap . . . slaap . . .” En een brutale kraai kwetterde: „Slaap gerust . . . haha . . . slaap gerust . . . en als je slaapt . . . zo diep . . . haha, zo diep . . . dan pik ik je steen . . . haha.”

Ineens schrok Vidar op. Door zijn halfgeopende ogen had hij alles nog slechts wazig en veraf gezien. Vaag had hij de muggen, de krekels, de kraai gehoord . . . Hij wilde op zijn zij gaan liggen, en juist toen voelde hij de steen, die in zijn zij drukte. Nee, dacht hij, ik moet immers verder, verder!

Met de grootste moeite stond hij op, probeerde de slaap uit zijn ogen te wrijven. Hij strompelde voort. Daar, boven hem, daar was het nieuwe land, het land, waar hij heen moest.

Al gauw was hij weer in het bos, en na enige tijd hoorde hij de schuifelende voetstappen weer op hem afkomen. Hoe langer hoe dichter kwamen ze bij hem, tot ze hem weer aan alle kanten omringden, en hij gevangen was in hun midden.

Ze begonnen hun beschuldigingen weer te roepen . . .

Maar nu schrok Vidar er niet meer van. Nu wist hij, hoe hij hen kon weggagen. En toen ze al te opdringerig werden, en hem voor de voeten liepen, en al harder en harder hem vroegen: „Blijf, blijf hier! Die opdracht van je, die kun je immers niet volbrengen. Dat is veel te moeilijk, veel te zwaar voor jou. Dat heb je nu toch wel gezien . . .” toen zei hij hardop, terwijl hij de steen in zijn zak omklemde: „Maar nu zal ik het beter doen. In het nieuwe land zal ik alles beter doen. Als iemand honger heeft, dan zal ik brood geven, ook al zou ik zelf niets meer hebben en ik zal, waar het nodig is, de mensen helpen. Ik zal niemand meer vervloeken, altijd zal ik de waarheid spreken, en ik zal trouw zijn aan mijn vrienden. Vechten zal ik niet meer, slechts de vrede zal ik najagen. Ik zal doen, zoals mijn opdracht mij zegt: ‘Heb God lief, en je naaste als jezelf!’”

Zo pratend klom hij haastig verder naar boven door het woud, dat langzaam

terugweek, verder, naar het plateau, waar het nieuwe land begon.

En alle elfen, die goede voornemens zijn, omringden hem, toen hij aankwam bij het pad, dat zich helder en klaar voor hem uitstreckte in de zon en in de ruimte. Het nieuwe land, dat op hem wachtte . . .

Vader zweeg.

De oudejaarsavondvertelling was uit. Wij, kinderen, zuchtten er van. We hadden niet alles begrepen, maar dat hinderde niet, want het was toch een spannend verhaal. En nu wees de grote klok boven de schoorsteen bijna twaalf uur.

Er werd rode wijn in de glazen geschonken. Wij kregen iets lekkers met vruchten er door.

De radio werd aangezet, want het kon best zijn, dat de oude klok vóór of achter liep.

En toen vanuit het bruine kastje twaalf plechtige slagen weerklonken, hief iedereen zijn glas.

„Op het nieuwe jaar . . .!”

Er werd gelachen en gezoend en gedronken. De glazen klonken, en iedereen was blij en opgetogen om het schone, nieuwe jaar, waarin nog van alles kon gebeuren, waarin al het geluk van de wereld lag besloten.

Toen dromden we naar buiten.

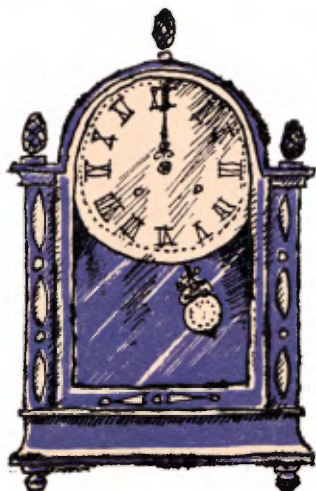
De ooms hadden rotjes, die met luid geknal ontploften, en gillende keukenmeiden sliertten over de straat. Maar het was gauw gebeurd, want in die tijd hadden we nog niet zoveel vuurwerk als nu.

En daarom keken we, nadat het vuurwerk was opgebrand, naar de koude vrieslucht, waarin honderd-duizend sterren schitterden.

De stille ster Aldebaran in het westen, en de drie koninklijke sterren van Orions gordel met daarachter de sterrenevel, die zo ver, zo ver is, dat geen mens weet, wat daarachter is. De ster Capelle, iets naar het oosten en de grote, rustige Poolster.

Voor ons lag het nieuwe jaar, en we stonden daar met al onze goede voornemens in die plechtige nacht.

En op dat ogenblik wisten wij in ons hart helder en klaar de opdracht voor de nieuwe reis: „Heb God lief, en je naaste als jezelf!”

Welkom in elk gezin en op elke zondagsschool

Bijbelse verhalen voor jonge kinderen

D. A. Cramer-Schaap

illustraties in vele kleuren van Ali Evers

voor kinderen van 4 tot 8 jaar

elfde druk/gebonden f 12,50

Deze vertelster weet kinderen bijzonder te boeien. De eenvoudige bewoordingen brengen, samen met de kostelijke tekeningen, de wereld van de bijbel tot leven.

Dromen van vrede

Gertie Evenhuis en Nico Bouhuijs

vele tekeningen van Frank Rosen

voor kinderen van 11 jaar en ouder

gebonden f 19,50

Verhalen uit het Oude Testament voor de wat oudere jeugd, verrassend van opbouw en uitwerking. Geen 'gewone' kinderbijbel, maar een boek dat de bijbelse waarheden indringend en levendig vertelt.

Kinderen van één Vader

voor kinderen van alle leeftijden

vierde, geheel vernieuwde druk

illustraties van Laura Gerding

gebonden f 19,50

Deze bekende bundel van oude en nieuwe liederen biedt tevens vele mogelijkheden op het gebied van begeleiden. Behalve een eenvoudige pianozetting is er soms ook een begeleiding voor blokfluit, gitaar, slaginstrumenten of een combinatie daarvan aangegeven.

Zing samen

Job Heeger en Gerard van Hulst

met illustraties van Dea de Vries

voor kleuters

gebonden f 5,90

Deze bundel met nieuwe religieuze liedjes is geheel afgestemd op het jonge kind. De teksten zijn eenvoudig en kort, de melodieën liggen kleuters gemakkelijk in het gehoor.

Deze Ploegsma-uitgaven zijn verkrijgbaar in de boekhandel

Prijzen vrijblijvend

